

Cine face politica externă a României ?

Adrian Severin

Nr. 2 (412), 13 - 19 ianuarie 1998

ANUL IX

FOSTUL
MINISTRU
DE EXTERNE

pag.
10-11

Jonathan
Eyal

Consilier
politic
al
Regelui Mihai I

interview

MINISTRUL
INTEGRĂRII
EUROPENE

Alexandru Herlea

pag.
12

Șerban Orescu, Dan Pavel, Cristian Preda despre PD, cazul Bănescu, problema monarhiei

O criză politică gravă, dar artificială în același timp, paralizază din nou România. După demisia a doi miniștri PD și prin remanierea cu tehnocrați, și nu cu oameni de partide, de la sfârșitul anului trecut, Petre Roman se vedea confruntat cu o criză în interiorul propriei formațiuni. PD pierduse în sondaje mai mult decât CDR, deși guvernase mai puțin vizibil. Un editorial publicat în *Adevărul* vinerea trecută ne amintește ocaziile, repetate, când partidul domnului Roman și însuși președintele Senatului au acționat, în 1997, și împotriva programului comun de guvernare, și în disprețul deciziilor primului-ministru Ciorbea; de fiecare dată, practicând un stil populist, nițel prea obsedat de imaginea „cadru tînăr și dinamic”, gata să îmbrace salopeta muncitorului brașovean sau pufoaica greviștilor foamei. Liderii PD s-au născut din spuma mării foarte poluate a comunismului de stat, dar și din capul lui Zeus, mai mult înșelat decât indiferent. Ion Iliescu și baronii săi neo-stalinisti aveau prea multă nevoie, în decembrie 1989, de figurile noi, necunoscute, zimbînd șăgalnic în emisiunile posturilor de televiziune franceze în mai multe limbi și, pentru scurt timp, într-un singur pulover. Un complex al primului născut, de familie bună, dar renegată la timp, l-a marcat și demarcat, și în biografia personală, și în cea politică, pe domnul Roman. Răsfățat al unei vieți politice deficitare și haotice, fostul prim-ministru e un personaj de eficiență mediocră, dar cu carismă depășind ușor media figurilor publice românești. El a intruchipat apoi un personaj de fapt anacronic, într-o timp, cel al utecistului cu față umană, dar nu în varianta ceaștă, ci în cea central-europeană. Petre Roman și ai săi, între care Severin sau Bănescu, s-au confundat de aceea, în ultimii doi-trei ani,

după caz, și cu capitaliștii cu față comunistă, de care postcomunismul nu se poate debarasa de azi pe mîine, neîncetînd să semene cu socialiștii francezi care circulă între două naționalizări în jetul privat. Acceptați o vreme de foștii mandarinii comunisti, ca „cercetași” ai tranziției, pediștii n-au întîrziat să fie tolerați și apoi chiar îmbrățișați și de foștii deținuți politici. Această natură duală, de alibi de paradă a tot felul de „foști”, a creat pediștilor o identitate fluidă, supradimensionată în propriile percepții, problematică, și cam găunoasă, de fapt. Mai învățați și articulați decît Iliescu sau Diaconescu, dar și mai „descur-

CDR și UDMR, fără performanțe spectaculoase, dar cu cîțiva miniștri buni practicanți ai înscenării mediatică, precum Bănescu sau Severin, copărtași și ai puținelor succese și ai marilor amfînări ale guvernării Ciorbea, pediștii trec acum fără somație la lovitura de pedeapsă. Motivele lor de nemulțumire – nefuncționarea coaliției, stilul de guvernare, încetinea și superficialitatea reformei – li se pot atribui, fără ezitare. Adevăratul lor motiv este însă apropierea unei mari crize în interiorul propriului partid, scuturat de eșecul major al cazurilor Severin și Bănescu, pe fondul celor opt procente de popularitate de care se mai bucură în opinia publică. Năuciiți de mirosul fumului care le-a invadat palatul din alea Modrogan, Roman și camarazii săi și-au propus să descopere focul la Palatul Victoria și, dacă nu-l găsec, să-l provoace, pentru ca apoi să se joace de-a pompierii, strigîndu-le în gura mare celorlalți: „Nu vă jucați cu focul”. Capul lui Ciorbea-l vor dinșii, în mod evident, acum, în așteptarea lui Radu Vasile – și el un cascador duplicitar al tranziției, clonat parcă după chipul și asemănarea pediștilor clasici, sau cu un ochi îndreptat în direcția marii familii social-democrate a bastarzilor lui Nicolae Ceaușescu și Ion Iliescu, de unde Meleşcanu sau Boda le fac semne chiar fără să vrea. E greu de spus dacă domnul Roman și compania vor reuși această minilovitură de stat la coada bucatelor guvernării. Acest partid, oricare ar fi păcatele lui Victor Ciorbea și ale unei guvernări în trei timpi ținînd de fusuri politice și culturale divergente, a intrat în întîrziere. Rezultatul cel mai sigur al scandalului produs de PD va fi încetul propriului sfîrșit.

EMIL HUREZEANU

Fum fără foc

căreți”, la fel de oneroși și carierişti ca logofeții primului, mai chipeși și fluenți în idiomul birocrăției politice euro-atlantice decît comilonii domnului Diaconescu de la Poarta Albă, băieții domnului Roman au creat de opt ani încoace așteptări, în aceeași măsură optimiste și false. Social-democrați prin naștere orientată, în laboratoarele Serviciului de Informații Externe și ale nomenclaturii UTC-ului, dar și mînuitorii cei mai abili ai capitalismului sălbatic, pe cont propriu și în intenții mereu ratate în exercițiul politic, pediștii au asigurat în acești ani, de fapt, imaginea emblematică a unei României cu un picior în comunism și altul în repetarea lui cu mijloace capitaliste. După un an de guvernare comună cu

SCRISORI

OPINII

DREPT LA REPLICĂ

Urări de peste ocean

Pentru anul care a venit sau - dacă n-o fi timp anul asta - pentru cit mai repede, urez cititorului revistei „22”:

Sănătate. Noroc. Noroc de tot felul, dar în special noroc să găsești comorile și valorile pe care bătrînii le-au îngropat în pământ, în piatră, în ape, în carne, în oase, în gene, în visuri. Curaj și putere să lupți, să decizi, să rabzi, să convingi. Succese din care să-ți hrănești răbdarea. Credință în Dumnezeu, încredere în viitor, în viață, în tine. Să nu mai încerci să te definești. Să fii. Să nu-ți mai fie frică niciodată. Sau frig. Să găsești un drum pe care să-l poți numi al tău.

Înțelepciune și luciditate ca să înțelegi - profund - lumea de azi, fără iluzii copilărești, fără cinisme inutile. Să înțelegi, să înveți și să respecti toate regulile jocului. Să-ți identifice valoarea cu care să-ți plătești locul în societate și să capeți un preț cîștit cînd ai să găsești cumpărător.

Un loc de egal la toate opeștele lui și un билет de liberă trecere către toate oportunitățile și frumusețile ei. Dreptul să-ți cauți fericirea și maturitatea să-ți folosești. Conducători inspirați și competenți pe care să-i respecti și parteneri în care să ai încredere. Să nu mai irosești timp, energie, ocazii, oameni. Să te vindeci și să găsești țărnia să rupi cojile de pe rînille care se vindecă strîmb. Să ignori profeții falși care îți vorbesc stînd pe o grămadă de cadavre și durere de unde nu se vede decît trecutul. Să îți vină copiii acasă. Soare la nuntă și ploaie la timp. Belșug. Bucurii. Să rîzi mai des și mai puțin amar. Bogăție, dacă accepți că bogăția se măsoară prin binele pe care poți să-l faci. Frumusețe, dacă ești dispus să accepți răspunderea pentru frumusețea din viața ta. Să-ți zîmbească Dumnezeu și vecinii și să te placi cînd te uieți în oglindă. Chef de muncă, chef de viață, chef de chef.

Un an bun,

Valentin Feyns
Washington, ianuarie 1998

Citesc de mai mulți ani revista „22” și o consider una din cele mai interesante din presa românească atît prin diversitatea temelor abordate, cît și prin ținuta articolelor publicate.

Un lucru însă mi-a atras atenția și m-a făcut să vă scriu: publicarea unor articole pe teme insuficient sau greșit cunoscute de autorii lor.

Un asemenea articol - după părerea mea - este cel din nr. 34, al doamnei Diana Turconi, intitulat „Școlile speciale: un cerc închis al handicapului”. Am tot așteptat să citesc o replică la acest articol, replică venită din partea celor care lucrează în învățămîntul special. Lipsa unui articol în replică m-a făcut să vă scriu. Să mă explic.

Articolul doamnei Turconi este interesant și înfățișează drama unor copii defavorizați și de soartă, dar și de societate. Nu te poți îndoi de bunele intenții ale autoarei, dar ele nu sînt suficiente pentru a prezenta adevărata față a problemei puse în discuție: școlile speciale așa cum sînt ele în realitate.

Doamna Turconi pune greșit problema - probabil nereușind să cunoască specificul școlilor speciale -, nefăcînd o diferențiere între tipurile de școli speciale existente în România. De asemenea, confundă sau înțelege greșit noțiunea de copii instituționalizați, pe care o transmite spre copii abandonțați, dar care nu au handicap, ci nevoi speciale de sprijin.

În școlile speciale din România sînt instituționalizați copii cu handicap fizic, psihic, orfani sau abandonțați, copiii străzii, copiii din căminele-spital. Toți au nevoi speciale, fie că au handicap sau nu.

Eu nu contest ce a văzut doamna Turconi la Centrul Școlar nr. 2 Voluntari, dar afirmă: „Cu puține excepții, viața lor (a copiilor din școlile speciale

- n.n.) e plină de frustrare și disperare. Nu ne referim numai la condițiile deplorabile de viață, dar mai ales la educația care li se dă. În cadrul acestei categorii de defavorizați, copilul cu handicap este cel mai afectat, șansa lui de a fi recuperat și de a se integra în societate este aproape nulă; e prizonierul unui cerc vicios” conține multe confuzii.

Eu sînt profesor într-o școală specială pentru surzi și nu pot fi de acord cu cele afirmate de doamna Turconi. Dacă frustrarea și disperarea acestor copii vin de la infirmitatea lor, da, sînt de acord cu afirmația doamnei. Dar doamna le atribuie condițiilor de viață și în special de educație din aceste școli.

Cu totul fals. Copiii din școala mea provin din familii (nu discutăm felul lor), trăiesc într-un internat nou (garsoniere cu baie, bucătărie și patru paturi în cameră), au 4-5 mese pe zi, primesc rechizite, îmbrăcăminte, iau parte la manifestări culturale-sportive (cu bune rezultate). Își continuă studiile într-o școală profesională, unii merg chiar la liceu, mulți dintre ei au fost în vizita la copii din școli speciale din Occident. Problema adevărată este încadrarea într-un loc de muncă după absolvire.

Atunci intervin, poate, disperarea și frustrarea că nu se pot integra în societate. Acest lucru, însă, nu mai depinde de școală.

Dar acum, în anii de școală, cînd îi

vezi pe copiii cu deficiențe de auz lucrînd la calculatoarele cu care este dotată școala, afirmația: „Nu ne referim (...) dar mai ales la educația care li se dă” este o mare greșală, chiar o insultă la adresa cadrelor didactice din școlile speciale, insultă pe care aceștia nu o merită defel.

În continuare, doamna Turconi afirmă că: „Personalul din școlile speciale este numeros, dar ineficient, pentru că este lipsit de pregătire...”. Adevărat, personalul dintr-o școală specială este mai mare decît cel dintr-o școală obișnuită, dar, știe doamna Turconi cîți copii cu handicap revin la un cadru didactic din România și cîți în țările occidentale?

Noi avem în grupă 8-12 copii (și chiar mai mulți), pe cînd în Danemarca sînt și doi profesori la un elev. Comentariile cred că sînt de prisos.

Iar afirmația că personalul didactic din școlile speciale este lipsit de pregătire este o dovadă clară că doamna nu cunoaște problema pe care o tratează. Afirmăția, cu răsfrîngere asupra învățămîntului special în totalitate, este profund greșită.

Doamna face referire la un caz (Școala specială nr. 12 Tîncăbești), caz nefericit, dar nu concludent. În școala mea, tot personalul didactic sau auxiliar (maîștri, învățători, profesori, personal medical etc.) are studii de specialitate corespunzătoare locului său de muncă. Cele afirmate de doamna Turconi sună a insultă la adresa școlii speciale româ-

nești, la adresa specialiștilor ei, care și-au dedicat cariera didactică acestor copii cu nevoi speciale.

Doamna Turconi afirmă în continuare: „Educătorii (cine sînt aceștia? - în învățămîntul special sînt învățători - educatori și profesori-educatori, dar nu „educatori”) - cu puține excepții - își fac datoria incomplet, îndeobște fără urmă de căldură umană, cînd nu sînt de-a dreptul agresivi. Cazul profesorului... este un exemplu specific”.

Iar o generalizare, deși doamna Turconi se referă la un caz concret. Ar fi trebuit să se limiteze la cazuri concrete, nimeni nu neagă că în învățămîntul special, ca și în învățămîntul de masă și ca peste tot, sînt oameni care nu își fac datoria, care dovedesc lipsă de căldură sufletească și care dau dovadă de agresivitate. Dar între cazuri izolate și culpabilizarea tuturor cadrelor didactice speciale este o mare diferență.

Dacă doamna Turconi ar vizita școala noastră, ar vedea cum se poartă cadrele didactice cu elevii.

Iar concluzia doamnei: „... școlile speciale din România nu vin decît să adauge handicapuri suplimentare, dereglînd și ceea ce se mai păstrează normal în psihicul elevilor internați” este o afirmație gravă și falsă.

Nu știu ce pregătire profesională are doamna Turconi, dar dacă domnia sa cunoaște (cum vrea să arate) învățămîntul special din interior, cele spuse în acest articol sînt lucruri grave, dovedind rea-credință, iar dacă îl cunoaște tangențial, ca ziarist, articolul este merit să facă mult rău învățămîntului special și slujitorilor săi, aruncă cu noroi în munca și în rezultatele multor oameni care s-au dedicat ajutorării copiilor cu handicap.

Felul în care scrie doamna Turconi acest articol este cel puțin ciudat.

Doamna nu face decît să discrediteze - din rea-credință sau neștiință - învățămîntul special și pe slujitorii săi.

Cui folosește acest lucru?

Cu stimă,

Prof. Budană Dumitru Miți
Craiova, 15 decembrie 1997

Am să-mi permit să fac cîteva comentarii pe marginea dosarului consacrat demnitarilor regimului Antonescu, a căror tentativă de reabilitare a fost (cu o singură excepție) abandonată.

Potrivit articolului profesorului Dinu C. Giurescu, rezultă că cei opt au fost condamnați în mod retroactiv, în baza unor legi adoptate după război de regimul comunist. În domeniul dreptului penal, doar legea mai favorabilă se aplică retroactiv. Să presupunem, însă, că era vorba de crime de război, a căror judecare nu se poate face fără un element de retroactivitate, pe baza legilor adoptate de învingători. Să zicem că nu este vorba despre o responsabilitate individuală a

inculpaților, ca în dreptul penal, ci de una politică a cabinetului Antonescu. Dar chiar și așa, la procesul de la Nürnberg, trei dintre inculpați au fost achitați. Unul dintre ei (Von Papen) avusesse chiar un rol hotărîtor în aducerea la putere a lui Hitler în 1933. De ce un lucru permis în 1946 tribunalului internațional nu ar fi fost permis Curții Supreme de Justiție a României în 1997? De ce se consideră că verdictul unui tribunal supus regimului comunist în 1949 a fost just, iar Curtea Supremă de Justiție a României în 1997 urma să greșească? Vreau să atrag atenția că o parte a mass-media occidentale a tras concluzia (în mare măsură, din superficialitate sau chiar din ignoranță) că procurorul general ar fi „reabilitat” opt membri ai guvernului Antonescu. Or, într-un stat de drept, numai instanțele judecătorești pot modifica hotărîri emise tot de instanțe judecătorești. Observați că nu am pomenit nici un moment de vinovăția sau nevinovăția celor opt. Nici Sorin Moiseescu, nici Emil Constantinescu, nici Alphonse D'Amato sau Chris Smith nu știu ce va decide Curtea Supremă. Ea putea în fond să respingă recursurile în anulare. Sau putea să respingă recursul în privința sentinței de condamnare la închisoare și să dispună în schimb restituirea averii către familie (care oricum nu trebuie pedepsită pentru faptele demnitarului condamnat). S-au gîndit domni D'Amato, Smith și Constantinescu la asemenea considerente? Și de ce nu face scandal cuplul D'Amato-Smith cînd e vorba de eliberarea, rînd pe rînd, pe motiv de „boală” a demnitarilor comunisti condamnați? Ce au avut de zis atunci cînd Drăghici și Nikolski (care ar fi putut cu puțină voință să fie inculpați pentru „crime împotriva umanității”) au scăpat de justiție, murind în patul lor? Cumva pentru faptul că tragerea la răspundere a criminalilor comunisti nu aduce voturi din partea electoratului evreiesc (sensibil, pe drept cuvînt, la auzul numelui „Antonescu”) din statele pe care le reprezintă în Congresul Statelor Unite, ca urmărirea criminalilor de război fasciști?

În final, un cuvînt depre procurorul general. Dacă domnul Sorin Moiseescu a greșit, așa cum pretinde, introducînd recursurile în anulare, atunci asta este o dovadă de incompetență la un asemenea nivel. Dacă, pe de altă parte, a retras recursurile în urma unor presiuni sau considerente de oportunitate politică, atunci este vorba de un fapt și mai grav, iar cei ce au făcut asemenea presiuni ar trebui aspru sancționați, indiferent cine ar fi ei. În ambele cazuri, însă, Sorin Moiseescu are la îndemînă o singură ieșire onorabilă: demisia. După fiasco-ul din cazul demnitarilor regimului Antonescu, procurorul general și-a pierdut orice urmă de credibilitate și, ca urmare, autoritatea.

Filip Antonio
Londra, 15 decembrie 1997

PREȚURI LA ABONAMENTELE INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, fosti deținuți politici și veterani de război:

- Numai **12.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere 38%);
- Numai **9.500 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (reducere 51%).

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés **PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.**

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:

- **15.000 lei** pe 3 luni (reducere 23%), cu expediere la domiciliu;
- **12.000 lei** pe 3 luni (reducere 38%), cu ridicare de la redacție.

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București. Adevăritele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

ȘERBAN ORESCU

Domnul Petre Roman pe punct să-și marcheze un gol în propria poartă?

De când a intrat în guvernul Ciorbea, popularitatea Partidului Democrat scade – ceea ce de bună seamă îngrijorează conducerea acestui partid. Un lucru firesc. Nefiresc este însă că, fără a face o analiză la rece a cauzelor fenomenului, conducerea acestui partid consideră că își poate reface popularitatea creind dificultăți sau chiar retrăgând guvernului sprijinul politic. Ciudat – pentru un partid care nu duce deloc lipsă de capete luminate – este că nu a tras concluzia inversă: tocmai șicanarea sistematică la care Partidul Democrat se dedă în raport cu practic fiecare domeniu din care scontează capital politic (perfectarea reformei agrare, parțiala retrocedare a bunurilor confiscate de comuniști, accesul la arhivele Securității, stabilirea fostului suveran în țară etc., etc.) discreditându-și partenerul CDR de coaliție, este sancționată de sondajele de opinie.

Subliniem această eroare de strategie pentru a feri PD-ul de o eroare care i-ar putea fi fatală: părăsirea guvernului. Ea ar atrage alegeri anticipate al căror rezultat ar putea fi și mai favorabil Convenției Democratice, alegeri de pe urma cărora ar profita, în mod cert, rivalul Partidului Democrat, Alianța pentru România a domnului Teodor Meleșcanu. Ea și-a anunțat de pe acum disponibilitatea

pentru o colaborare la guvern cu CDR mai leală decît a fost a Partidului Democrat. De pe acum, Alianța pentru România a depășit în popularitate partidul domnului Roman... vrea acesta să-i dea mai departe o mîna de ajutor?

Alternativa la această probabilă strategie a sinuciderii este încetarea obstrucției și căutarea identității politice a PD și într-o ruptură clară cu trecutul comunist. Așa cum am mai scris în „22”, Partidul Democrat se situează mult prea la stînga, într-o zonă în care electoratul preferă însă alte opțiuni: PDSR, PS etc. În ultima vreme a intervenit încă ceva: domnul Roman se lasă antrenat de o fracțiune din partidul său care îi reproșează lipsa de eficiență, dar nici ea nu prea știa ce vrea, căci dacă ar ști ar fi spus-o la ultimul congres al PD din toamnă. În istorie n-ar fi prima oară cînd un lider caută ieșirea dintr-o situație personală dificilă într-o acțiune riscantă pentru toți, dar de natură a restabili în avantajul său coeziunea internă. Este cam ce se desemnează în prezent în Partidul Democrat. Președintele e pus în cauză pentru slăbiciune și ca urmare se simte obligat să dea dovada contrarie. Este președintele conștient însă că tot jucîndu-se cu focul ar putea rămîne miine-poi miine președinte fără par-

tid? Într-o măsură, da. De unde, caracterul contradictoriu al declarațiilor domnului Roman pe marginea completării postului de ministru al transporturilor. Întrebat dacă susține în continuare candidatura domnului Traian Băsescu (după ce demisia acestuia a fost acceptată de premier), domnul Roman răspunde „da!”. Întrebat dacă, în cazul neacceptării domnului Băsescu, Partidul Democrat va ieși din guvern, domnul Roman a răspuns însă pînă acum „nu!”. Această teamă de a trage consecințele este și motivul pentru care conducerea CDR (care judecă, paradoxal, mai bine interesele reale de moment ale PD!) nici nu a luat serios în considerare pînă acum posibilitatea căderii cabinetului Ciorbea. Cînd și dacă va trebui să o ia – e greu de spus. Ar fi o greșeală politică majoră dacă, trecînd peste o elementară logică, domnului Roman ar căuta soluția crizei de conducere din partidul domniei sale într-o aventură politică. Instabilitatea rezultată pentru țară îi va fi direct imputată. Vorba cunoscutului om politic francez, renumit prin cinismul său, Charles de Talleyrand: „ar fi mai mult decît o crimă, ar fi o eroare fundamentală!”, foarte posibil destructivă pentru viitorul Partidului Democrat.

Ori Băsescu, ori nimic

PS pe scurt

P.D. a hotărît, pe 7 ianuarie, să-l propună în fruntea Ministerului Transporturilor tot pe Traian Băsescu, ministrul PD care-și prezentase săptămîna trecută demisia. Pe 8 ianuarie, primul ministru, Victor Ciorbea, a declarat că revenirea lui Traian Băsescu în echipa guvernamentală este inacceptabilă atît din punct de vedere juridic, cît și moral. Victor Ciorbea este sprijinit de Ion Diaconescu, președintele PNȚCD, Mircea Ionescu Quintus, președintele PNL, și aprobat tacit de UDMR. Președintele PD, Petre Roman, a rămas neclintit în decizia de a-l menține pe Traian Băsescu, acuzîndu-i, pe 8 ianuarie, pe liderii PNȚCD și pe premierul Victor Ciorbea că, prin „forțarea demisiei” lui Traian Băsescu, au urmărit slăbirea PD în guvern. Roman spune că supărarea democraților nu este strict legată de „scandalul Băsescu”, ci de un rol decorativ care le-ar fi fost rezervat în coaliție. Pe 7 ianuarie, Consiliul Politic al PD a decis convocarea Consiliului de Coordonare Național, care, potrivit președintelui Roman, va analiza „rolul și oportunitatea menținerii noastre la guvernare”.

Declarația PNȚCD

Față de luările de poziție ale unor personalități politice privind compatibilitatea dintre libertățile democratice și disciplina care trebuie să domnească în cadrul partidelor sau a echipei de guvernare, conducerea PNȚCD ține să precizeze următoarele:

Într-o societate democratică, fiecare membru dispune de libertatea de a-și exprima în forurile interne ale formațiunii respective punctul său de vedere propriu, dar pe scena politică a țării, partidul se va exprima cu o singură voce, aceea a majorității. Cei care nu se supun la această cerință se înțelege că pot părăsi oriînd formațiunea respectivă. În ceea ce privește activitatea de guvernare, această obligație devine și mai categorică. Nu se poate concepe o echipă ministerială, fie ea chiar rezultată dintr-o coaliție, fără această unitate de manifestare. În ședințele de guvern se dezbate și se adoptă hotărîri care devin obligatorii pentru întreaga echipă și nu este posibil să se ia atitudini în public împotriva primului-ministru sau a hotărîrilor luate. Nu este posibil să faci parte din guvern și, în același timp, să te derobezi de la responsabilități prin critici la adresa guvernului. În nici un stat democratic din lume acest lucru nu este cu putință. De asemenea, nici conlucrarea din cadrul unei coaliții nu este posibilă dacă nu se respectă un minim de reguli care să asigure funcționarea acesteia. Desigur, în viața politică pot interveni cîteodată unele manifestări contrare acestor reguli, dar se impune ca ele să fie separate prin suze sau retractări, singura modalitate practică pentru a permite conlucrarea în continuare.

Președinte PNȚCD
Ion Diaconescu
(6 ianuarie 1998)

REVISTA PRESEI

„Cărțile junglei”

• La Giurteleuc-Hododului, o așezare omenescă aflată la granița a trei județe, Maramureș, Sălaj și Satu Mare, nu se găsește nici sediul Președinției, nici al Guvernului. Și totuși, aici, săptămîna trecută, a avut loc ziua porților deschise, la reședința lui Virgil Măgureanu, fost director al SRI. Descoperită de ziariști, casa lui Virgil Măgureanu a făcut obiectul unor picate reportaje, filmări cu camera ascunsă, emisiuni televizate etc., pentru ca acum ea să facă obiectul unei anchete a poliției.

În Adevărul din 7 ianuarie a.c., Adrian Ursu relatează vizita sa, în ziua porților deschise, „2 metri înălțime, tablă de oțel vopsită în alb”, la casa de vacanță a fostului director al SRI:

„La intrarea în Giurteleuc-Hododului ești informat, cu litere de-o șchioapă, că «Aici sînt banii dumneavoastră». Umbli vorba însă că acolo ar fi doar banii lui Virgil Măgureanu. Banii și influența fostului director SRI, topite într-o investiție de aproape 1 miliard pentru aducțiune de apă, într-o centrală digitală, într-un kilometru de drum betonat pe care poate zburda TAB-ul în voie și într-o vilă pricopsită. Așa zice lumea... Așa zic și comandanții desantului polițienesc trimis aici, (...) să dezgroape un cap de acuzare împotriva lui Măgureanu”.

Deși nu are 47 de camere, cum anunțaseră capii Interpolului, casa de vacanță este destul de spațioasă:

„100 de milioane, bani din '90, zice d-l Măgureanu că l-a costat lucrarea. Bașca, de vreo două ori pe ațit finisările și instalațiile (lămpi cu halogen pe tavane, aplici pe pereți, robinete și obiecte sanitare «American Style», centrală termică, hidrofor etc.). Care ar fi resursele de finanțare? 1) acumulări în timp ale familiei (așa numește, pretențios, gazda noastră «micile economii» ale oricărui român); 2) împrumut BANKCOOP pe 6 luni – 20 de milioane cu dobîndă 30% (sep-

tembrie '94); contribuții ale vărului Zamfira (trecut, alături de prietenul-constructor Ernest Poezima drept coproprietari în indiviziune ai locuinței) și ale fratelui de la Timișoara al d-lui Măgureanu. Despre valoarea mobilei și a Panasoniceilor de prin fiecare cameră – nici o estimare. În spatele casei, rezemate de gard, vreo zece rouri de sîrmă ghîmpată, ce pot fi întinse la rezezeală în zonele vulnerabile”.

În ancheta poliției se află puțul și bazinele cu apă care alimentează casa de vacanță care a costat 910 milioane lei, bani dați de Guvern, la cererea Consiliului Local. Deși conducta înconjoară tot satul (dar „din ce în ce mai subțire pe măsură ce se depărtează de casa lui Virgil Măgureanu”), la ora actuală, doar casa lui Virgil Măgureanu beneficiază de apă.

Drumul betonat – „a fost făcut din contribuții particulare”, ne asigură gazda – se termină la 10 metri după casa lui Virgil Măgureanu. În sfîrșit, în preajmă se află holdingul Euro-Columna despre care, atunci cînd ziaristul întreabă cum de a nimerit pe acolo, Virgil Măgureanu explică: „ei, a nimerit” (zîmbet subțire pe sub pălăria cu boruri șic, asortată cu haina verde de teren, cizmele cu carimb înalt și jeansii populari”).

• Exasperat de prezența regelui Mihai I în țară, Ion Iliescu nu a ezitat să spună cu voce tare că președintele Constantinescu ar trebui să-i ceară regelui „un angajament scris” prin care să se oblige să renunțe la „orice pretenții” privind revenirea la monarhie precum și la patrimoniul Casei Regale (mai cu seamă că regele a anunțat că nu dorește să se mute în case naționalizate).

În opinia fostului președinte Iliescu, regele Mihai ar fi o fantomă a trecutului, deși mulți comentatori politici afirmă exact contrariul: Ion Iliescu, mihnit că Ceaușescu a întinat idealurile socialismului, ar fi o fantomă. Dar, admițînd această viziune, de ce s-ar teme Ion Iliescu de o fantomă? Se simte curva în pielea uzurpatorului de la Elsinor a cărui liniște i-a fost tulburată fatal de „fantomă” celui a cărui viață o curmase prin crimă? În sfîrșit, în toate ultimele sale apariții antimonarhice, Ion Iliescu a trădat invidia

sinceră că el nu mai poate face azi ceea ce un Groza, cu pistolul pe masă, făcea ieri. Alegația sa din interviu acordat ziarului Curentul din 7 ianuarie a.c. este fără echivoc:

„Eu cred că ceea ce a făcut fostul rege reprezintă o nesocotire a ordinii de stat de drept, a ordinii și preferințelor cetățenilor României de astăzi (...) Probabil că nu întîmplător și francezii, la vremea lor, și italienii, și grecii au luat măsura interdicției de-a mai poposi pe teritoriile țărilor respective membrii fostelor familii regale. Acesta este un nărav mai general al foștilor monarhi, care nu s-au debarasat încă de mentalitățile specifice feudalismului unor etape istorice depășite”.

• În sfîrșit, exasperat la rîndu-i, Alex. Ștefănescu scrie în România liberă din 7 ianuarie, a.c.:

„Așa sînd lucrurile, este necesar ca președintele României și primul-ministru să-i ceară lui Ion Iliescu o declarație scrisă, fermă și clară, în legătură cu intenția acestuia de-a nu se mai angaja niciodată, în nici un fel, în distrugerea civilizației românești. Ațita timp cît nu se va obține o asemenea declarație, vom sta mereu cu teama că va începe iar coșmarul comunismului”.

• Nicolae Fruntelet și Mihai Ungheanu (membri ai cabinetului Văcăroiu) au fost audiați de procuror încă din decembrie, anul trecut: „acuzai de înșelăciune în dauna avutului public, prejudiciul exprimat fiind de 1.524.600\$, bani care au fost livrați ca avans la un contract în valoare de 5.797.740\$ firmei franceze Group Santonge Editions, cu sediul la Paris” – scrie Adevărul din 7 ianuarie a.c. Celor doi li se alătură acum Viorel Hrebenciuc (secretar general al guvernului Văcăroiu) și Răzvan Temeșan (fost director la Bancorex): „Polițiștii Direcției de Combatere a Criminalității Economico-Financiare din cadrul IGP au predat Parchetului de pe lîngă Curtea Supremă de Justiție, Serviciului Anchetă Speciale, dosarul și macheta Albumului «Eternelle et Fascinante Roumanie», care face obiectul cercetărilor”.

RODICA PALADE

DAN PAVEL

Politica trecutului

Multe dintre necazurile noastre provin din încercarea de a îndrepta, de a neglija, sau chiar de a uita trecutul. Dacă ar fi să dau o caracterizare lapidară a politicii țării noastre, aș spune că majoritatea încearcă să mențină un echilibru între avantajele și dezavantajele viitorului (de pildă, corelarea cifrelor demografice și a imigrației cu structura pieței de muncă, educației, urbanismului; o mare parte din resurse sînt investite pentru a acomoda cetățenii cu schimbările ce intervin ca urmare a spectaculoaselor inovații tehnologice). România încă mai trăiește în trecut. Disputele cu privire la retrocedarea locuințelor, proprietăților, pămînturilor confiscate de comunisti, a întreprinderilor și hotelurilor naționalizate, judecarea generalilor Stănculescu și Chițac sau a fostului procuror general adjunct Diaconescu pentru evenimentele din decembrie 1989, controversele cu privire la responsabilitățile marșalului Antonescu și a unor trupe sau ofițeri în Holocaust, problema atât de fierbinte acum a monarhiei și a drepturilor familiei regale, ca și multe altele sînt expresii ale marilor noastre probleme nerezolvate din trecut. Avantajul este că aceste probleme sînt explicitate și recunoscute, chiar dacă nu și asumate. Însă unele probleme care vin din trecut nu sînt nici măcar conștientizate. De recunoașterea ori asumarea lor nu poate fi vorba.

Indiferent dacă provin din secolul trecut, din perioada interbelică, comunistă sau postcomunistă, aceste probleme au un numitor comun. Stagnanța lor persistentă se datorează unui efect de deformare mentală colectivă petrecut în perioada campaniei comuniste de sistematică violență simbolică. Am putea să spunem că efectul constă în atrofierea părții etice a conștiinței noastre naționale, a bunului-simț tradițional, a spiritualității creștine, și încă n-am descris decît o parte minimală a dezastrului petrecut în planul mentalităților. Iar dacă am deplasa discuția în alt plan, de semnat prin alt stereotip, am spune că în planul diviziunii sociale și caracteriologice chiar a apărut acel „om nou“ (ghilimelele limbajului de lemn) despre care s-a vorbit atît în ultimii ani ai socialismului. El este un personaj colectiv, cu identitate proteică și chipuri individuale contradictorii, astfel încît tarele lăsate de către propagandă, sistemul educațional, mijloacele socialiste de comunicare în masă, colectivele de oameni ai nuncii, cartierele de blocuri și sufocantul habitat al supravegheții și suspiciunii reciproce între cei care locuiau pe aceeași scară sau stradă etc. ies la iveală în mod sistematic și derutant, fără a lăsa însă nici o umbră de îndoială cu privire la faptul că este o moștenire a comunismului.

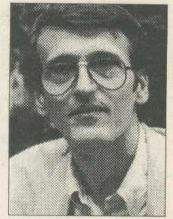
Tot cercul care s-a produs în legătură cu recente declarații ale regelui Mihai I al României nu au făcut decît să scoată la suprafață ce era mai urît din omul nou. Aici tre-

buie făcută o deosebire netă între chestiunea legitimității dezbaterii cu privire la monarhie (sau chiar a legitimității însăși a monarhiei), pe de o parte, și problema opiniilor individuale și colective ale diferiților actori politici sau persoane particulare, pe de alta. Presimțindu-și probabil sfîrșitul, fostul monarh era dator să ridice în mod public chestiunea viitorului monarhiei. El nu putea să accepte ca un fapt împlinit abolirea monarhiei de către comunisti. Prăbușirea comunismului de tip sovietic a făcut posibilă redeschiderea posibilității restaurării a tot ceea ce a existat înainte, de la regimul proprietății private pînă la vechile partide politice, de la statul de drept pînă la reconstituirea constituțională a valorilor democrației liberale și economiei de tip capitalist. Dacă restituirea proprietăților private se face peste tot în fostele țări comuniste, numai în România a fost posibilă revenirea în politică a tuturor celor trei partide istorice interbelice, ba chiar revenirea lor la putere. S-a dovedit cu această ocazie cit de falsă era teza marxistă a ireversibilității procesului istoric, consecința a determinismului economic și social rigid. Uite că s-a revenit la capitalism, uite că se revine la proprietatea privată, uite că se revine la democrația liberală! Și atunci, cum să luăm în serios protestele unor Ion Iliescu sau Petre Roman împotriva declarațiilor lui Mihai?

Personal, nu optez pentru monarhie. Și nici nu cred că Mihai a depășit vreodată mediocritatea. Monarhia contrazice teoria modernă a democrației. Însă democrația autohtonă este în multe privințe în flagrantă contradicție cu democrația modernă. În plus, orice președinte poate fi schimbat prin vot popular, democratic, după patru ani, dacă el nu (mai) corespunde speranțelor puse în el, în timp ce de o monarhie nu mai poți scăpa ușor. Din punct de vedere moral, dezbaterea cu privire la monarhie trebuie dusă la nivel național, cu toate argumentele explicitate. Dacă poporul decide că vrea monarhie, să fie monarhie, chiar dacă unii vor alege să ceară azil politic în țări mai democratice. Dar a interzice fostului monarh să repună în discuție legitimitatea actului care a dus la abdicarea sa nu înseamnă altceva decît să trăim în trecutului comunist și fesenisto-pedeserist. Înseamnă să continuăm a judeca prezentul în lumina a celorlalte mentalități colectiviste care ne-au blocate „încremenirea în proiectul“ imoral comunist. Iar atitudinile tovarășești ale lui Iliescu, ca și reverberațiile lor la Cotroceni, Victoria etc. te pot determina să votezi monarhia. Regele Mihai și monarhia au cîștigat din reacțiile necugetate ale oamenilor politici republicani mai multă simpatie decît puteau să speră din partea unui mediu otrăvit de mentalitățile comuniste. Or, acesta este un semn că de maladiile trecutului comunisto-pedeserist apropiat ne putem vindeca cu leacurile trecutului mai îndepărtat.

CRISTIAN PREDĂ

Superficialitatea e regulă

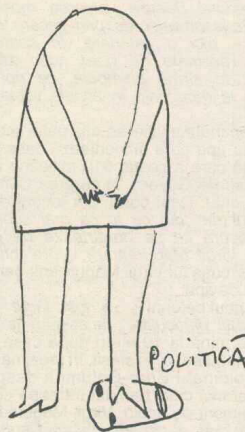
Atunci cînd sînt întrebați care e poziția PNTCD în privința formei de guvernare, liderii acestui partid declară că, deși respectul lor pentru Constituția din 1991 este absolut, convingerile intime ale membrilor de partid sînt, de fapt, împărțite: unii țărăniști ar fi astfel monarhiști, alții ar fi, dimpotrivă, republicani. E adevărat că toată lumea cunoaște cițiva țărăniști care și-au exprimat deschis sensibilitatea monarhică (ultimul care a făcut-o publică fiind senatorul Valentin Gabrielescu). În schimb, nu există nici un caz notoriu de țărănist republican. Nici măcar adversarii țărăniștilor nu au fost curioși să vadă o asemenea personaj. Într-adevăr, PDSR cere insistent fostului Rege să fie incoerent (declarîndu-și, eventual în scris, respectul față de Republică), dar nu a solicitat niciodată țărăniștilor să fie coerenți, adică să înfățișeze privirii publice și chipul republican al PNTCD sau, mai exact, țărăniștilor cu discursul cel mai coerenț de despre republică. Motivul pentru care lucrurile stau așa este, în opinia mea, următorul: PDSR nu are nici el un discurs consistent despre republică, mulțumindu-se cu cîteva clișee împrumutate, în general, de la juristii produși în serie de școala socialistă de drept din România. Iată de ce discursul despre monarhie a devenit, încă din 1990, un

mai săracă. Nici unuia dintre ei nu i-a venit, de pildă, ideea de a-și întemeia discursul despre rege pe studiul Protocolului adițional la actul abdicării sale din 1947. Acest protocol prevedea, între altele, cîteva datorii ale statului român față de cel care a fost, pînă în 1947, capul statului. Republica populară se angaja, între altele, să îi verse fostului Rege veniturile din domeniile Casei Regale obținute în 1946 și 1947. Mihai de Hohenzollern-Sigmaringen (acesta e numele pe care cel despre care este vorba l-a adoptat, fără nici o constrîngere, la intrarea în Elveția, și nu Mihai I, cum stă scris pe pașaportul său actual) nu a primit această datorie niciodată. Într-o logică republicană riguroasă, tot ceea ce statul român îi datorează fostului rege este plata (actualizată, desigur) a sumei stipulate de protocolul adițional. Suma poate fi calculată cu exactitate. Republicanii preferă însă unor calcule precise altele, de-a dreptul suprarealiste: Adrian Năstase, de pildă, a indicat recent, fără a dezvălui și tehnica folosită, suma de 1 miliard de dolari ca echivalent al averii personale deținute în 1947 de ultimul monarh român! Superficialitatea abordărilor propuse de cele două tabere ar putea fi considerată ridicolă, dacă ea nu ar fi, de fapt, tragică.

Se poate vorbi într-adevăr despre o tragedie, căci superficialitatea e întîlnită la tot pasul, în varii situații. Să luăm, de pildă, cazul recent al ministrului Bănescu. Indiferent de poziția formulată în legătură cu raționalitatea deciziei luate de Victor Ciorbea, toată lumea a fost de acord că activitatea ministerială a lui Traian Bănescu a fost remarcabilă. Gestul cel mai semnificativ, în acest context, a fost probabil cel al sindicaliştilor din transporturi care, deși îl criticaseră sever și insistent pînă în decembrie trecut, au devenit peste noapte suporteri ai ministrului demisionar, calificat ca un specialist indiscutabil. Unii jurnaliști au obiectat că popularitatea unui ministru – mai veche sau mai nouă – nu trebuie confundată niciodată cu competența sa. Și totuși, nimeni nu a cerut, în mod explicit, pentru a lămuri situația, datele precise legate de transporturi: cu cît a crescut prețul biletelor comparativ cu sporirea confortului; cum au fost folosite fondurile aflate la dispoziția ministrului; cum au evoluat salariile angajaților ministrului; cît de eficient economic a fost introducerea unor taxe noi etc., etc. La limită, unii observatori s-au mulțumit să exprime o părere strict subiectivă, formată pe baza experienței personale. Ignorarea acestor date a îngăduit partidului condus de Petre Roman să îl susțină pe Traian Bănescu fără rezerve. Judecării lucide i-au fost preferate, încă o dată, speculația facilă, gesturile spectaculoase sau afirmațiile arrogante. Ceea ce este cel mai grav e faptul că întregul scandal a fost așezat sub semnul fidelității/infidelității față de anumite principii. În acest fel, a fost dat uitării și contextul în care Bănescu a criticat guvernul: e vorba de abandonarea lui Adrian Severin, în urma unei istorii cu o listă pe care nu se știe exact cine a văzut-o și cine nu.

Atunci cînd superficialitatea devine regulă a abordării chestiunilor politice curente, încrederea în idealul democratic scade. Pe termen scurt, superficialitatea aduce pierderi onora sau altora; pe termen lung, pierdem tot.

VIATA

discurs despre persoana ultimului monarh. Dar, spre surpriza generală a unui observator imparțial, nici măcar la acest nivel lucrurile nu sînt formulate în chip inteligent. Exemplele sînt nenumărate. Cel mai tare argument al monarhiștilor afirmă, de pildă, nulitatea juridică a actului abdicării din 1947, în condițiile în care aceasta a fost făcută sub presiune; dacă lucrurile stau așa, atunci întreaga istorie juridică a republicilor (inclusiv a celei instituite de ultima Constituție) este, la rîndul ei, lovită de nulitate; în aceste condiții, nu este oare contradictorie enunțarea respectului PNTCD față de actualul Act fundamental? De pildă, participarea la alegerile organizate în respectul Constituției din 1991 nu este o înfirmare directă a tezei care susține că, din 1947 încoace, totul e ilegal? În cealaltă tabără, republicanii din PDSR sau din PD au o imaginație și

AURELIAN CRĂIUȚU

O propunere pentru ministrul Învățămîntului

Studiile în străinătate – un fruct oprit înainte de '89

Noul ministru al Învățămîntului, Andrei Marga, a fost numit în fruntea unei instituții care a dat un randament surprinzător de slab în ultima vreme. Domnia sa a venit la București cu o anumită viziune (care i-a lipsit, din păcate, predecesorului său), iar noi nu putem decât spera că va reuși să o pună în practică în timp util. Relațiile interetnice și admiterea în învățămîntul superior vor constitui cu siguranță două chestiuni arzătoare pe agenda sa de lucru. Aș dori în cele ce urmează să mai adaug o problemă pe lista sa de priorități, una poate nu atât de arzătoare pe termen scurt, dar cu siguranță de importanță capitală pe termen lung. Este vorba despre problema tinerilor români aflați la studii în străinătate.

Începînd din 1990, un număr tot mai mare de tineri au cîștigat prestigioase burse în diverse universități occidentale, împlinindu-și astfel un vis care părea de-a dreptul imposibil în urmă cu numai zece ani. Euforia celor care au plecat era ușor de înțeles: posibilitatea de a studia în bibliotecă bine puse la punct și de a se forma sub îndrumarea unor profesori celebri, ocazia de a călători (și a respira) liber, în lumea civilizată, au fost stimulente puternice și întemeiate. Colegii noștri un-guri sau polonezi avuseseră aceste oportunități și înainte de 1989; privați de ele, noi ne-am bucurat din plin abia (mult) mai târziu, cu voluptatea celui care are în sfîrșit acces la fructul (aîf amar de vreme) oprit.

„Tigrii” asiatici au trecut prin universitățile americane

Semnificația acestei deschideri poate fi cu greu subestimată și ea trebuie apreciată la justa sa dimensiune. Să ne oprim pentru o clipă atenția asupra țării din Asia de sud-est, un caz revelator pentru discuția de față. Un număr impresionant de oameni de afaceri și politicieni din această zonă extrem de dinamică a lumii au fost educați în universități occidentale, începînd cu anii '50. Liberalizarea și democratizarea vieții politice în Taiwan s-a datorat în mare parte acelor tineri care s-au întors acolo după ce studiaseră în universități nord-americane, aducînd astfel un revigorant suflu inovator. Ei au format elitele economice care au impus ulterior reforme și în plan politic. Un stat mic precum Singapore avea în conducerea sa în 1993 un prim-ministru educat la Colegiul Williams (SUA), un ministru al educației care studiaseră la Universitatea din Londra și un ministru al finanțelor care absolvise celebra Universitate Berkeley. Tot de la Berkeley provine și echipa de economiști care a pus pe picioare econo-

mia indoneziană, după ani de incertitudini și dezechilibrare. Numai în anul universitar 1991-1992, Japonia avea în jur de 40.000 de studenți în Statele Unite, Taiwan – 35.000, iar Indonezia – 10.000. Aceste numere au crescut în ultimii ani, iar statisticile canadiene sau vest-europene au înregistrat o tendință asemănătoare. Un articol semnat de James Montgomery și publicat în Washington Post la sfîrșitul anului 1993 estima că țările Asiei de sud-est investiseră anual peste 5 miliarde de dolari pentru finanțarea studiilor în străinătate. Cifra este elocventă și nu mai are nevoie de comentarii; după cum nu mai e nevoie să insist asupra importanței investițiilor de orice fel în domeniul educației pe termen mediu și lung. Miracolul asiatic n-ar fi fost posibil dacă nu s-ar fi urmat o politică luminată în această direcție. Situația nu e diferită în alte colțuri ale lumii. Echipa de economiști care a redresat economia chileană în anii '80 a fost formată în celebrul departament de economie al Universității din Chicago. Actuala președintă al Mexicului este doctor în economie al Universității Yale. Iar exemplele ar putea continua aproape la nesfîrșit.

De ce am ales aceste cazuri? Nu doresc să fac aici o pledoarie neavenită în favoarea constituirii unor noi elite; las pe seama altora această ispită de care sînt străin. Am reflectat însă în anii din urmă la soarta tinerilor români aflați la studii în străinătate; recente statistici indică o cifră de 1.500 de studenți români numai în America de Nord (am în vedere aici în primul rînd, deși nu exclusiv, pe cei înscrși în programe doctorale). Fiind unul dintre ei, am (avut) ocazia să experimentez bucuriile, îndoiele și disperările „exilului” nostru academic. Lupta pentru supraviețuire în lumea universitară occidentală este nemiloasă astăzi: o concurență acerbă, o piață academică în profund declin, diverse presiuni conformiste și necesitatea unei adaptări rapide la un mediu academic complet diferit de cel de acasă reprezintă coordonatele cu care sînt confrunțați

(Subtitlurile aparțin redacției)

Declarația primului-ministru Victor Ciorbea

După cum știți, astăzi a avut loc ședința Biroului Permanent Național al Partidului Democrat, care a adoptat un document ce v-a fost pus la dispoziție. În această după-amiază, la solicitarea domnului președinte Petre Roman, a avut loc o reuniune a liderilor partidelor din cadrul coaliției guvernamentale împreună cu cel care vă vorbește, la Palatul Victoria. S-a discutat acest document care, așa cum știți, în prima parte conține unele observații critice la adresa Guvernului și a coaliției guvernamentale și unele propuneri de intensificare a ritmului reformei. Bineînțeles că cele mai multe, dacă nu chiar totalitatea acestor observații, se regăseseră în documentele-bilanț pe care le-am prezentat în ultimele două luni, la elaborarea, redactarea cărora au participat de altfel și miniștrii, secretarii de stat, specialiștii Partidului Democrat. Cît privește propunerile de îmbunătățire a activității, fără îndoială că le vom discuta în modul cel mai deschis și fără nici un fel de rețineri în cadrul coaliției guvernamentale. S-a făcut, după cum cunoașteți, și precizarea că Partidul Democrat susține menținerea domnului Bănescu în calitate de ministru al Transporturilor. În legătură cu această propunere, aîf cel care vă vorbește, cît și liderii PNȚCD, PNL și UDMR au precizat că acest lucru nu este posibil. Nu este posibil pe de o parte din punct de vedere juridic, pe de altă parte din punct de vedere politic și moral. Juridic pentru că demisia este un act unilateral de voință și asupra căruia în nici un caz nu se mai poate reveni din momentul în care s-a luat act de ea. Sub aspect politic

și moral, nu era posibil pentru că nu am făcut altceva, în declarațiile din 2 decembrie, din 4 decembrie, cînd am făcut trimitere la necesitatea și obligativitatea disciplinei guvernamentale, decît să reiterez solicitările și deciziile adoptate la nivelul conducerii coaliției. De asemenea, acest aspect a fost convenit cu prilejul reanunțării guvernamentale. Iată deci că acest fapt nu este posibil, cum spuneam, și în aceste condiții conducerea Partidului Democrat urmează să nominalizeze o altă persoană care să preia funcția de ministru al Transporturilor. De altfel, acest aspect este chiar mai puțin important pentru că, într-un proces de reformă dură, într-o perioadă de tranziție, miniștrii vin, stau, lucrează și, bineînțeles, în anumite momente sînt nevoiți să cedeze locul altora. Acest lucru este valabil fără îndoială, în anumite cazuri, și pentru premier: nici el nu este bătut în cuie pe acest scaun și, de altfel, nici nu își dorește să fie bătut în cuie – cel puțin cel care vă vorbește. Dar, cred că mult mai important este altceva, ce anume este conținut în acest document. Acele trimiteri foarte clare, indubitabile, la necesitatea înfăptuirii reformei, a intensificării ritmului acesteia. Și mă bucură faptul că și opoziția, și sindicatele, și opinia publică își doresc acest lucru. Vom asista în mod cert la o accelerare, aș spune fără precedent, a ritmului procesului de stabilizare macroeconomică și mai ales a reformelor structurale. Dar despre toate acestea vom discuta mai pe larg, în mod cert, pînă la sfîrșitul acestei luni. Important, repet, este acest consens, această solidaritate de care sper, sînt convins că vor da dovadă toți cei care au făcut aceste declarații. (7 ianuarie 1998)

Compensații pentru românii de origine bulgară

În temeiul art. 77 alin. (1) și al art. 99 alin. (1) din Constituția României, președintele României, Emil Constantinescu, a semnat Decretul privind promulgarea Legii pentru acordarea de compensații cetățenilor români pentru bunurile trecute în proprietatea statului bulgar, în urma aplicării Tratatului dintre România și Bulgaria, semnat la Craiova, la 7 septembrie 1940.

Beneficiază de compensații foștii proprietari sau moștenitorii lor care nu au primit anterior ori au primit numai parțial despăgubiri pentru construcțiile și terenurile pe care le aveau în proprietate în județele Durostor și Caliacara, precum și pentru recoltele neculșe de porumb, bumbac și floarea soarelui cultivate pe acele terenuri.

Cererile se vor depune în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a legii la comisiile județene și la Comisia municipiului București care se vor constitui în acest scop. Pentru rezolvarea contestațiilor se va constitui o Comisie centrală, la Ministerul Finanțelor.

Biroul de presă al Președinției României (7 ianuarie 1998)

DIN SUMARELE VIITOARE

- **Interviuri cu Gavril Dejeu despre Lotul dr. Capotă – Alexandru Dejeu (recurs în anulare la 26 ianuarie, Curtea Supremă), Stelian Tănase (redactor-șef al revistei Sfera Politicii) • Nicolae Filipescu: „Ungaria iese din învățămîntul european” • Cultură: Irina Coroiu: „Golem” • Cronici de carte: S. Damian: „Provincia”, Fey László: „Fosile vii” • N. Rădulescu Dobrogea: „Protecția mediului”; „De ce trăim, noi, bucureștenii, mai puțin?” • Pavel Cămpăanu: „Un sondaj greu digerabil. Manipulare fără frontiere” • Vladimir Tismăneanu: „Isaiah Berlin sau acutul simț al realității” • „Unirea din 1856, azi” (dosarele istoriei, anchetă)**

DIANA TURCONI

SIDA – o problemă de responsabilitate națională

Virusul HIV (Human Immunodeficiency Virus) – virusul imunodeficienței umane – este agentul etiologic al maladiei SIDA. Infecția, a cărei origine geografică este în unele țări din Africa, s-a răspândit repede în America de Nord și de acolo – sau direct – în Europa. Maladie extrem de contagioasă, HIV/SIDA totaliza, doar între 1989–1996, 22.600.000 de bolnavi. Virusul HIV, cu slabă rezistență în mediul exterior (moare la temperaturi de peste 40° sau la spălături cu alcool, apă de Javel etc.), este introdus în organism printr-o soluție de continuitate a pielii sau mai ales a mucoaselor în contact cu sîngele, sperma sau secrețiile cervicale aparținînd persoanelor infectate prin: 1) administrare de sînge sau preparate de sînge infectate; 2) transplant de organe; 3) utilizarea seringilor contaminate; 4) în cursul actului sexual (cu precădere în relații homosexuale) sau a însămînțărilor artificiale cu spermă contaminată;

5) transmiterea de la mamă la făt. Infecția HIV evoluează lent, cu incubatie lungă și sfîrșit invariabil fatal, în forma clinică SIDA.

Din punct de vedere al persoanelor infectate cu HIV/SIDA, România se situează pe locul al șaselea în Europa (aduți și copii), dar pe primul loc pe continent (și unul din primele în lume) ca număr al copiilor contaminați. Situația grea moștenită de la regimul ceaușist s-a îmbunătățit în preamă măsură după 1989, din pricina sistemului sanitar deficitar – girat de Ministerul Sănătății –, precum și a lipsei de fonduri pentru derularea unui program eficient de prevenție și combatere a HIV/SIDA.

Alcătuim o mare familie

Un băiețel ne deschide poarta. Pornim în grup pe aleea asfaltată care duce către casa din fundul grădinii. O fetiță înaintea spre noi, într-un preumbulator viu colorat. Ne așezăm la masa lungă, cu multe scaune, de sub umbrarul de viță. E soare și toate în jur par vesele, cu toate că este casa de copii seropozitivi din satul Ghermănești, comuna Snagov. Directoarea, **Mihaela Firiică**, ne vorbește despre viața celor nouă copii asupra cărora veghează: „Adăpostim aici patru fetițe și cinci băieți între nouă luni și 10 ani. Cu excepția Mariei, fetița din preumbulator, și a lui Ionuț, toți ceilalți sînt HIV – pozitiv. Ei au fost abandonati de familiile lor, așa încît noi ne străduim să suplinim afecțiunea care le lipsește și să îi integrăm unei vieți cât mai apropiate de normalitate. Copiii seropozitivi sînt condamnați, media lor de supraviețuire nu depășește 10 ani. Dorim ca scurta lor existență să fie cât mai senină. Cerdacul a fost închis cu geamuri, acolo e sera cu plante pe care ei, copiii, le îngrijesc. Camerele sînt mobilate vesel; ne dăm silința să le gătim ceea ce le place...”

Într-adevăr, camerele – una a fetițelor, cealaltă a băieților –, cu paturi suprapuse, cuverturi viu colorate, covorașe moi și destule tablouri își încîntă ochiul. Maria are o cameră separată, cu un pățuț albastru și multe jucării. În sufrageria spațioasă unde, iarna trecută, am admirat un brad de Crăciun înalt și frumos împodobit – două educatoare croiesc haine pentru copii. Din bucătărie vine miros de vanilie și murături. În fundul grădinii sînt sala de clasă și cea de grădiniță. Acum, toți copiii sînt strînși acolo – printre ei se află și cîțiva copii de-ai sătenilor, obișnuți ai casei.

Casa de copii HIV-pozitivi din Ghermănești este o realizare a ONG-ului *Health-Aid UK*, înființat în 1991 de un grup de cetățeni englezi din Manchester. Pe lîngă aceasta, ONG-ul mai are alte cinci asemenea case în cartierul Dămăroaia, unde sînt îngrijiiți între trei și opt copii seropozitivi. Datorită aerului curat, celor din Ghermănești li merge cel mai bine, cu toată imunitatea lor scăzută, ne spune directoarea **Mihaela Firiică**. Desigur, virusul își urmează drumul lui implacabil. Medicația pentru a-l stăpîni – pe care tot englezii o procură – e extrem de costisitoare; ea nu lungeste viața micilor bolnavi, dar le asigură o calitate bună a acesteia. Din păcate, aflăm că ONG-ul e pe cale să se destrame din lipsă de fonduri. Ministerul Educației Naționale plătește salariul pentru două educatoare din cele șase (320.000 lei lunar, de persoană) și își propune să plătească, într-un viitor incert, o parte din alimente. Regia casei se ridică, lunar, la peste cinci milioane lei.

Indiferență, ignoranță și egoism

Mihaela Firiică are un salariu de 520.000 lei lunar. Își începe ziua de muncă la 7 dimineața și o încheie seara, cînd copiii merg la culcare. Pe lîngă satisfacții – Ionuț, care de cîțiva ani nu mai este seropozitiv, va fi adoptat de o familie din comună, iar testul HIV al micuței Maria s-a negativat și ei, odată cu dispariția din sînge a anticorpilor moșteniți de la mama seropozitivă –, **Mihaela Firiică** știe că munca ei o situează cumva în afara societății: „E dureros cît de indiferentă e societatea, în genere, față de

problema copiilor SIDA; cît de egoiști și ignoranți pot fi unii oameni, afirmă. Cînd Andrada a fost bolnavă și m-am internat cu ea în spital, imediat ce s-a aflat unde lucrez, am fost izolate, mamele celorlalți copii le-au interzis acestora să primească ceva de la noi, chiar să se apropie de noi; și asistențele medicale ne evitau fățiș. Aici, satul ne înconjoară cu solitudine. Avem grădiniță și școală pentru copiii noștri seropozitivi – dar la ore participă adeseori și copii ai sătenilor. Sîntem primiți cu drag în magazine, întîmpinați cu căldură pe ulițe”.

Se pare că situația copiilor seropozitivi din casele de îngrijire din Dămăroaia e alta: vecinii privesc cu ostilitate apropierea de ei; au fost proferate amenințări, educatoarele se tem să iasă cu copiii pe stradă. Bi-totuși, acești copii condamnați la o viață scurtă și cenușie, abandonati de familiile lor, sînt în marea lor majoritate victimele societății. Statisticile oficiale (CNLAS) arată că 90% din ei au contactat virusul HIV în mediul spitalicesc (restul au fost contaminați de propria mamă, seropozitivă). Căile de contaminare a copiilor ar putea fi grupate astfel: a) transmisia virusului de la mamă la făt: 220 de cazuri; b) hemofilici transfuzati: 25 de cazuri; c) transfuzati: 863 de cazuri; d) contaminarea în spitale și policlinici: 1.614 cazuri; cale necunoscută de contaminare: 1.283 cazuri.

România: în topul SIDA

Dr. **Adrian Streinu-Cercel**, directorul Spitalului de boli contagioase Colentina și președintele Comisiei Naționale de Luptă Anti-SIDA a Ministerului Sănătății, ne prezintă pe scurt situația din România: „Situația e foarte gravă – mă refer în primul rînd la numărul extrem de mare de copii infectați. La 30 iunie 1997, se înregistrau 7.904 bolnavi HIV/SIDA, din care 800 de adulți. Restul sînt copii bolnavi: peste 2.700 de seropozitivi și 4.376 ajuși în faza de SIDA (statistică din 30 sept. 1997). Această cifră ne situează pe primul loc în Europa”. ONG-urile vehiculează cifre mult superioare celor oficiale (Ministerul Sănătății recunoaște 8.000 de copii HIV/SIDA): 20.000 de copii bolnavi HIV/SIDA. Dr. A. Streinu-Cercel consideră că „acestea sînt extrapolări, pornite de la constatarea că în spatele fiecărui bolnav (cu precădere adult) mai există virtulul 10 persoane infectate”.

În țările din Europa, statistica prezintă următoarea situație: Albania – 0; Anglia: 248; Belarus: 3; Belgia: 106; Bulgaria: 0; Croația: 1; Republica Cehă: 0; Franța: 667; Germania: 110; Italia: 591; Republica Moldova: 1; Polonia: 8; Portugalia: 60; România: 4.005; Federația Rusă: 100; Slovacia: 0; Slovenia: 2; Spania: 785; Ucraina 17, (statistică din 1 ianuarie 1997).

„Înainte de 1990, contaminarea masivă a copiilor a avut loc mai ales în unități închise – leagăne și case de copii abandonati

– afirmă dr. A. Streinu-Cercel. Puțini copii cu familie au fost infectați HIV/SIDA, chiar și în acei ani. Faptul că avem astăzi un număr atît de mare de pacienți minori este o moștenire a trecutului”.

Să privim totuși mai cu atenție statisticile. În 1989 erau recunoscute oficial 181 cazuri de SIDA în rîndul copiilor; în 1990 – 910 (cifra mai apropiată de adevăr, desigur) în 1991 – 509 cazuri; 1992 – 506 cazuri; 1993 – 368 cazuri; 1994 – 447 cazuri; 1995 – 508 cazuri; 1996 – 504 cazuri. Să a-lăturăm acestor cifre pe cele ale infectării SIDA pe grupe de vîrstă: (precizăm că e vorba de statistica din 31 decembrie 1996): 0–11 luni: 502 cazuri; 1–4 ani: 2.134 cazuri; 5–9 ani: 1.347 cazuri; 10–12 ani: 22 cazuri; 13–14 ani: 14 cazuri; 15–19 ani: 22 cazuri.

Bani pentru copiii care mor

Cum majoritatea îmbolnăvirilor se manifestă la copii care în 1990 nu veniseră încă pe lume, societatea românească post-revoluționară nu are dreptul să se considere absolută de vinovată; dimpotrivă! Principiul vinovat este sistemul sanitar, girat de Ministerul Sănătății, la care se mai adaugă instituțiile implicate în ocrotirea copilului abandonat. Tot dr. A. Streinu-Cercel mai afirmă că, după 1991, SIDA lovește mai cu seamă în adulți, calea de contaminare fiind cea sexuală – prostituția este principalul mijloc de răspîndire a infecției. Administrarea drogurilor pe cale intravenoasă amenință să fie o cale cel puțin la fel de virulentă. Față de această situație, planul CNLAS propune elaborarea unei noi fișe de colaborare și urmărire a bolnavilor. „Concret, afirmă dr. A. Streinu-Cercel, s-a trecut de la a numina la confidențialitate și la notificarea partenerilor sexuali. Urmează să definitivăm ghidurile de prevenție și tratament și să le difuzăm în toată țara; să mai adaugă pentru noi, cei implicați, aceasta este adevărată muncă patriotică, neplătită și nesustînută guvernamental?”

Dar și alte greutăți se ridică în fața CNLAS: bugetul oferit de Ministerul Sănătății asigură doar o medicație incompletă (două droguri în loc de trei) a bolnavilor HIV/SIDA (adevărât, costul tratamentului pentru un bolnav este de 300-350 \$/lună, în cazul unei medicații de vîrf); lipsa de aparatură împiedică posibilitatea organizării unei rețele eficiente de combatere a virusului – logistica aproape că nu există; lipsa reactivilor și a consumabilelor face, la rîndul ei, imposibilă rulaarea unui program național anti-SIDA. „Din lipsă de fonduri, nici programul de prevenție (formarea de asistenți sociali și înființarea punctelor de consultîng în spitale) nu funcționează. Suma necesară derulării integrale a programului nostru este de 253 miliarde de lei. Fără acești bani, flagelul SIDA nu e combătut în România în mod real. SIDA este o problemă de sănătate publică, iar Constituția României precizează că sănătatea publică trebuie subvenționată consecvent”.

Dr. A. Streinu-Cercel subliniază rezultatele foarte bune ale colaborării cu ONG-urile: ARAS, Health-Aid Romania, Health-Aid UK, Romanian Angel Appeal, Save The Children, Forum. ONG-urile au organizat un sistem de asistență. În șapte case anume amenajate sînt îngrijiiți 48 de copii HIV pozitivi; este sprijinită de ONG-uri și îngrijirea copiilor HIV/SIDA în familii, la domiciliu și spitale – Spitalul Colentina, unde se găsec internați aproximativ 40 de copii; Spitalul Vidra (județul Giurgiu) care adăpostește 93 de copii HIV/SIDA; secțiile de spitalizare la zi de la spitalul Victor Babeș.

„Atenție, avertizează dr. A. Streinu-Cercel: SIDA se răspîndește în pată de ulci, încet dar implacabil. Vă imaginați care va fi situația României, din acest punct de vedere, peste 5–10 ani? Eu mă îngrozesc! Un program coerent, plus astăzi în mișcare, va salva mîine foarte multe vieți. României, chiar și teritorial, se pretează foarte bine unui control perfect; flagelul SIDA mai poate fi încă stăpînit!”

ANTET

INSTITUȚIILE FINANCIARE INTERNAȚIONALE,
de A. F. P. BAKKER
• România este în atenția instituțiilor financiare internaționale. Este necesar să cunoaștem scopurile și mijloacele acestor instituții.
• Un curs introductiv de relații economice internaționale, adresat atît studenților în domeniu, cît și novicilor.

224 pag. 15.500 lei

Doresc să primesc această carte, cu plata ramburs, la adresa indicată mai jos:

Expedito:
Numele .....
Oraș (Localitate) .....
Strada ..... nr. ....
Bl. .... Sc. .... Et. .... Ap. ....
Județ (sector) ..... cod .....
Tel. ....

Destinatar:
Editura ANTET
O.P. 22 C.P. 285
Sector 1, București
Tel: 01-6175332

CARTE
POȘTALĂ
Post răspuns

Nu
timbrați

CATHERINE DURANDIN

ROMÂNIA - CRĂCIUN 1997

Deși slabă, amintirea lui decembrie 1989 este încă prezentă la București și în decembrie 1997. Citeva articole de ziar readuc în memorie cimitirul Eroilor Revoluției, cruci albe, înghețate și singuratic, aliniate în noaptea de 24 decembrie; citeva jerbe de flori, destul de frumoase, în Piața Universității, unde au căzut revoluționarii în amintirea zilelor nici acum clarificate până la capăt. În cimitirul Eroilor Revoluției, stau alături mormintele militarilor care au tras și cele ale civililor împușcați între 21 și 25 decembrie 1989. Bucureștiul a uitat, a încercat să uite... de ce nu, la urma-urmei? Din decembrie '89 până azi a trecut timp, alegerile care au urmat în 1990, 1992 și 1996 au adus la putere, în noiembrie 1996, o coaliție democratică. Acest Crăciun, primul de la victoria președintelui Emil Constantinescu și a coaliției sale, ar fi banal și aproape vesel, în ciuda petelor de mizerie neagră în care se bălăcește o parte a orașului și a locuitorilor lui, dacă n-ar fi pe cale să se producă schimbări importante. În această perioadă de sărbători, în care trecătorii zăbovesc în metrou să asculte grupuri de copii care strigă colinde, se iau decizii importante ce reorientează opțiunile de mîine ale României.

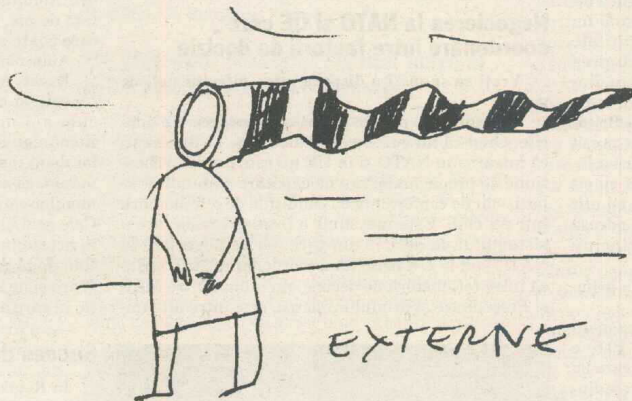
De o parte apasă un blocaj, acela al stagnării, pentru a nu spune al unei evoluții negative a relațiilor dintre români și maghiari din România: UDMR refuză soluția adoptată de Senat cu privire la modificarea Legii învătămintului și așteaptă votul din Camera Deputaților. Disputa are ca obiect învățarea geografiei și istoriei care, potrivit naționaliștilor români, trebuie să se facă, la toate nivelurile, în limba română. Această problemă otrăvește viața coaliției guvernamentale. Simbolică și gravă, chestiunea vădește că, în ciuda dezvoltării excelente a relațiilor interetnice, anumite spirite, și de o parte și de alta, țin să mărească mizele locale, să ruineze adică forța și credibilitatea actualei majorități. Situația nu este de neglijat, ea distruge, sau cel puțin subminează, două discursurile despre reconcilierea româno-maghiară, prea repede multumite.

Problema se târăgănează și ar putea fi abandonată în răgazul de sărb-

tori, ce va fi urmat de vacanța parlamentară. Noutatea se află deci în altă parte și merită reținută; ea constă în declarațiile cu privire la politica externă făcute de ministrul de Externe, Andrei Pleșu, recent numit de guvern și acceptat de Comisiile de politică externă ale Senatului și Camerei Deputaților. Fostul ministru de Externe, Adrian Severin, se afla, de mai bine de șase săptămîni, într-o poziție dificilă, după ce declarase presei, fără a-l consulta pe șeful executivului, că mai

mație filosofică germană, fost bursier Humboldt.

O astfel de analiză este insuficientă. Ea lasă la o parte puternica și dureroasă slăbiciune a unei țări dezechilibrate, cum este România, și extrema orbire a unei foste mari puteri, cum este Franța. România este o țară fără o axă de politică externă structurată: se vrea europeană, dar nu știe de care Europă, occidentală sau greco-bizantină, să se agațe. Se vrea definită ca o graniță a Occidentului, știindu-se în

mulți șefi de partide și directori de ziare sînt agenți plătiți din străinătate. Au urmat scandalul, campania de presă, iar Adrian Severin a demisionat la sfîrșitul lui decembrie. Mai multe dosare foarte grele se află în brațele politicii externe: intrarea României în structurile euro-atlantice și tratativele aflate în curs, cu Rusia. Trebuie reamintit că negocierile româno-ruse s-au reluat, cu intreruperi, din toamna lui 1997. De asemenea, că Bucureștiul a fost puternic susținut de Paris pentru integrarea în NATO, la și după summit-ul de la Madrid din iulie 1997, Bucureștiul l-a primit cu simpatie pe președintele Clinton, chiar a doua zi după acest summit, la care Statele Unite s-au opus primirii sale în primul val mult dorit.

În aceeași configurație, a unui sprijin francez reînnoit și a unei rețecții americane menținute, noul ministru, Andrei Pleșu, a scos din buzunar o nouă jucărie, ca o eventuală soluție, Bonnul: „Europa înseamnă, în mare măsură, Germania, și relația cu Germania trebuie să fie privilegiată”, a declarat Andrei Pleșu.

Declarația poate fi citită în mai multe feluri. Lectura cea mai la îndemînă, dar și cea mai puțin satisfăcătoare, este de a considera că Bucureștiul nu are o viziune europeană, nici una euro-atlantică, și-și asumate partenerii unii împotriva altora. S-ar reveni la acea politică tradițională a României care a avut o dinastie de Hohenzollern și o elită francofonă, care a oscilat cu stîngăcie între Paris și Berlin între 1878-1940, încercînd să aleagă, în funcție de conjunctură, pe cel mai sigur dintre aliați. Franța nu a reușit - lucru perfect normal, dat fiind specificitatea poziției sale în NATO - să convingă aliații pentru primirea imediată a României. Așa că România și-a schimbat direcția și a descoperit că Bonnul este capitala Europei. A ales un ministru de for-

același timp legată de axele orientale care vin din Baltica, prin Ucraina, pînă la Marea Neagră. Multiplică acorduri regionale spre Centru și Est, dar nu uită Sudul. S-a străduit să nu displice Washingtonului, cultivînd în același timp Parisul, asta atît în timpul președintelui Iliescu, în 1993,

dar și după 1996, cu noul președinte, Emil Constantinescu. Focul de artificii este pasionant și total ineficient. Să-i dorim ca cel puțin Bonnul să-i aducă salvarea pe care alții întîrzie să o ofere.

De partea franceză bilanțul e trist. Foarte trist. Dar problemele nu au fost bine puse: se poate să ai o viziune despre evoluția NATO și, în același timp, să faci mofturi în relațiile cu Washingtonul? Mai mult: poți pretinde să joci cu îndrăzneală, singur, cînd știi perfect că o Europă continentală germano-rusă-centralo-balcanică se va realiza pe seama Franței și că singura Europă democratică care poate fi luată în considerație presupune o înțelegere cu Londra și Washingtonul? Întreaga evoluție a Europei, după 1989, întreaga evoluție a războiului din Iugoslavia demonstrează acest lucru.

Intellectualitatea românească este creatoare, dar citeodată poate oferi surprize: surpriza constă astăzi în această prioritate a relațiilor dintre Bonn și București. Intellectulitatea franceză este detașată de realitate și uită că Estul, România, superficial americanizată de McDonald's-uri aciuuate la ieșirea din stațiile de metrou, nu mai are privirile îndreptate spre Luminile de la 1789. Și dacă aceste Lumi ale revoluțiilor liberale americane și franceze vor să fie regăsite, va trebui în sfîrșit acceptat că nu se reduce cultura americană la un cornet de cartofi prăjiți, nici cea franceză la strîngeri de miini frățești care amintesc de sfîrșitul primului război mondial.

E trist că, după mai bine de un an de reflecție, și de o parte și de alta a celor două Europe, Bucureștiul să descopere că Bonnul contează, iar Parisul să măsoare vanitatea retoricilor arhaice.

MARTOR

Revistă de Antropologie culturală a Muzeului Țăranului Român

II - 1997

Inter-views, Entre-vues, Între-vederi

Atelier de antropologie vizuală (iunie 1997)

Gérard Althabe: A propos du film documentaire; Horia Bernea: Iconodulia militans. La consubstantialité. Limite de l'image; Anna Grimshaw: The Ethnographer's Eye: Notes from Work in Progress; Ana Grama: La photographie ethnologique transylvainne; Marc Henri Pialut: Une expérience d'anthropologie „active” et les circonstances, modalités et questions relatives à un passage à l'image; Ioana Popescu: Ambiguïté et pouvoir. L'exposition d'ethnophotographie; János Tari: Ethno-Photo-Phono-Kinematographie; Simona Bealovschi: A la recherche de l'esprit festif et de la glorie. La propagande communiste et le film documentaire; Elizabeth Edwards: Photo-objects; Gabriel Hanganu: If Roublev Had Been Given a Video Camera. On Invers Perspective, Transcendental Style and Ethnographic Film; Brigitte Lozza: La documentation photographique au Musée des Arts et Traditions Populaires (France); Otilia Hedesan: The Gaită Family within and beyond the Ritual; Colette Pialut: Filmer en milieu rural; Paul Barbăneagră: „Paris. Arche du temps”. L'architecture sacrée - mythe et symbole: le film comme auto-découverte; Dumitru Budrală: The Astra Film Sibiu Experiment (1991-1996).

Muzeologia redescoperită

Irina Nicolau: The Short History of a Big Award; Gérard Althabe: Une exposition ethnographique: du plaisir esthétique, une leçon politique; Marianne Mesnil, Ioana Popescu, Irina Nicolau: „Roumanie en miroir. Mémoires de tiroir” (Trialogue en marge d'une exposition); Teodor Baconsky: Les icônes de Horia Bernea; Anca Manolescu: Exposer un problème.

Vedere și viziune

André Scrima: Stefan le Grand: du „récit initiatique” au „sanctuaire supérieur”. Interlude herméneutique en marge d'un légendaire roumain (I).

Revista MARTOR e editată cu ajutorul unui proiect al Fundației Alexandru Tzigara-Samurcaș, grație concursului financiar al următoarelor instituții:

Fundația SOROS pentru o societate deschisă

Fundația pentru dezvoltarea societății civile

Ministerul Culturii din România

Ministerul Culturii din Franța.

Volumele I - 1996; II - 1997 (15 000 lei/vol) se pot procura la standul Muzeului Țăranului Român și în librăriile Humanitas.

Abonamentele sau obținerea prin poștă a revistei pot fi solicitate la adresa: Revista MARTOR, Muzeul Țăranului Român șos. Kiseleff nr. 3, sector 1, București.

HUMANITAS
Cartea care dăruiește

Noutăți în librării

ANDREI PLEȘU
Limba păsărilor

ROGER SCRUTON
Kant

ALASDAIR MACINTYRE
Tratat de morală

Sir DAVID ROSS
Aristotel

în noua serie „Monografiile Humanitas”

Joi 15 ianuarie ora 17, la
Uniunea Scriitorilor (Casa Monteoru)
- Sala oglinzilor,
Calea Victoriei 115,
are loc lansarea volumului
ANATOMIA MISTIFICĂRII de Stehian
Tănase,
cu participarea lui Al. Paleologu,
Gabriel Lițeanu și a autorului

Interviu cu Jonathan Eyal,

director de studii la Institutul Regal de Studii de Apărare din Londra, consilier politic al regelui Mihai I

Rezerva Marii Britanii față de lărgirea NATO, nu neapărat față de România

Este România privită cu ostilitate de către factorii politici din Marea Britanie, așa cum s-a scris în cotidianul românesc *Adevărul* (care a bătut multă monedă pe faptul că premierul britanic Tony Blair nu părea să știe numele premierului român Ciorbea)?

Întrebarea este pusă greșit. Există în România un simțămînt (parțial corect) că Marea Britanie s-a opus la intrarea României în NATO. Cred că Marea Britanie s-a opus lărgirii Alianței. Punct. Pentru Marea Britanie Alianța Nord-Atlantică era foarte bine așa cum era. Poziția de lungă durată a Marii Britanii este că NATO trebuie să rămînă singura instituție de securitate și că Uniunea Europeană nu trebuie să aibă atribuții în terenurile de securitate și apărare. Iar din acest punct de vedere, lărgirea Alianței spre țările Europei Centrale – oricare dintre ele – era considerată ca neavenită. Cred că era o poziție greșită, dar aceasta era poziția Marii Britanii. Cînd Statele Unite și Germania au făcut presiuni pentru lărgirea Alianței, Marea Britanie s-a lăsat pînă la urmă la o poziție mijlocie: adică cu cît mai puține state vor fi acceptate în Alianță, cu atît mai bine. Nu cred că a fost aici o opoziție la adresa României, ci mai mult o chestiune de principii interne.

Ce poate aștepta România de la președinția britanică a UE?

Cred că totdeauna există o tendință de a exagera importanța președințiilor diferitelor state. Este o chestiune de orgoliu național al fiecărui stat care își închipuie că, în momentul cînd exercită el președinția, se vor întîmpla enorm de multe lucruri. De fapt, știm de pe acum ce se va întîmpla în președinția britanică. Se vor deschide discuțiile pentru lărgirea UE cu cele 11 state, singurele cu șanse reale de a deveni cîndva membre depline în UE. Diplomația României a cîștigat cel puțin faptul că din punct de vedere formal și legal se află printre aceste 11. Va fi după aceea un proces de așa-zisă triere. Întrebarea principală este dacă trierea între statele care vor intra în valul întîi în UE (și în care România nu are mari șanse) va fi bazată pe criterii pur tehnice (coordonarea legislației, privatizare, deschiderea economiei etc.), sau vor interveni criterii politice. La această problemă Marea Britanie nu va putea să dea un răspuns. Oferta Marii Britanii de a crea o așa-zisă Conferință europeană, care va avea loc la Londra, în luna februarie, este mai mult o încercare de a împăca și capra și varza, de a oferi Turciei o șansă de a continua dialogul cu Europa. Mult mai importantă va fi lupta diplomației române în Comisia UE, în discuțiile tehnice. Și acolo bănuiesc că reprezentanța românilor este foarte slabă.

Ambasadorii, republica semiprezidențială și profesionalismul

Reprezentanța românilor înseamnă cea de la Bruxelles sau de la București?

Înseamnă o gamă mult mai largă, efortul de relații externe ale României. Eu am fost personal un mare susținător al intrării României în primul val în NATO: nu pentru că sînt de origine română, ci pentru că în mod sincer cred că România are un aport mult mai important de adus Alianței, decît țări mici ca, de exemplu, Ungaria sau Republica Cehă.

În același timp, sînt nevoit să observ că în perioada în care propaganda română pentru intrarea în NATO era în toi, adică la începutul anului 1997, toate ambasadele române în țările principale din Europa erau decapitate. Și nu se vedea nici o încercare de a numi în mod grăbit ambasadori cu competență. S-a făcut, în perioada lui Iliescu, și păcatul originar de a face numiri pe criterii politice la ambasade, în stilul aproape american. Adică, de a trimite la ambasade sau oameni care trebuie să fie răsplătiți pentru ceea ce au făcut în România, sau oameni care trebuiau să fie pedepsiți. Acest lucru ar fi putut fi evitat cînd au ajuns la putere președințele Constantinescu și noua coaliție. Nu a fost evitat. Dimpotrivă, a început o luptă în surdină între diferite partide din coaliția guvernamentală și între Ministerul de

Externe și Președinție. Pînă în ziua de astăzi nu știm ce înseamnă această republică semiprezidențială, cu un președinte care are atribuții mari în politica externă, o politică externă care este de fapt executabilă în Ministerul de Externe. (Este și astăzi unul dintre rezultatele nefaste ale acestei Constituții, pripit pusă la punct în România.) Și bănuiesc că nici măcar noua numire la Ministerul de Externe nu va evita pînă la urmă aceste dispute. La MAE, lipsa de profesionalism este de multe ori egală cu lipsa de profesionalism din alte capitale din țările foste comuniste. Ea are antecedente mult mai îndepărtate. Și în același timp există și o dispută care paralizează diplomația română în diferite puncte.

Negocierea la NATO și UE cere coordonare între factorii de decizie

Vreți să spuneți o dispută între diferiții poli de putere?

Între diferiții poli de putere și între deciziile diferite. Cred că nu s-a înțeles foarte bine la București că intrarea în NATO și în UE nu este numai o chestiune de propagandă, sau de cîpătare a anumitor aliați, sau de conformare cu condițiile de a fi membru într-un club. Este mai mult o întregă reasezare a sistemului de decizie din țară. Orice negociere la NATO sau la UE necesită o coordonare foarte strînsă între toți factorii de decizie, nu numai între MAE și Președinție și primul-ministru, ci și între alte mi-

nistere de resort, ca, de exemplu, economie, buget. Orice decizie care se ia la Bruxelles, sau la NATO, sau în UE are un impact direct asupra diferitelor ministere. Și dacă nu există ceea ce se numește în engleză „the lead ministry” (ministerul care deține ștafa, care conduce aceste negocieri) nu se va rezolva nimic. Vor fi dispute permanente, cum se întîmplă astăzi în Grecia.

O nouă cortină, mai permeabilă, va cădea asupra Europei

Ce înseamnă, de fapt, pentru România intrarea în NATO? Nu cumva este doar o jucărie sau o fațadă, un mod de a permite achiziționarea de armament standardizat NATO etc. sau de a dobîndi o poziție superioară față de vecini?

Intrarea în NATO a României nu este o chestiune de orgoliu național. Sau de a face ce au făcut vecinii. Este un obiectiv vital al României. Eu nu cred în promisiunile făcute la sfîrșitul războiului rece, după care continentul european nu va mai fi împărțit în sfere de influență. Este evident că țările care nu vor intra în NATO vor rămîne pînă la urmă într-o zonă, să zicem, cenușie, care nu va fi exact o împărțire în zone de influență, cum a fost în timpul războiului rece, dar pînă la urmă va avea probabil consecințe tot atît de nefaste. Este foarte clar că o nouă cortină va cădea asupra Europei. Ea va fi mult mai permeabilă decît vechea cortină, nu la fel de du-

Nu cred într-un

roasă, dar, pînă la urmă, tot atît de clară. Europa va fi împărțită în țări membre în amîndouă instituțiile, în țări membre numai într-o instituție, dar care pot intra în alta, în țări care nu sînt membre în aceste instituții și care vor continua să bată la uși tot timpul cu o încercare disperată de a intra, și țări care nu sînt membre, dar nu vor mai încerca să intre, ci doar vor șantaja aceste instituții. Rusia și Ucraina fac în acest moment acest lucru. Dacă nu reușește să intre în NATO și în UE, o țară ca România va suporta consecințe foarte grave. Zona balcanică se va transforma într-un fel de boală, care trebuie să fie pusă la carantină pentru restul Europei. Și, între alte consecințe, vor fi naționalismul șovin din România, și simțămîntul tradițional de milă față de noi, în care românii de multe ori au căzut, și care poate să apară încă o dată.

Autocompătîmirea.

Exact. Autocompătîmirea, ideea că nimeni nu ne iubeste și o răbufnire de ură împotriva străinilor, cum s-a mai întîmplat de cîteva ori în istoria României. În acest sens, cred că această lărgire a celor două instituții este foarte importantă pentru România. Și să ne uităm la sondajele de opinie ale oamenilor care știu foarte puțin despre UE sau NATO. Cele mai clare răspunsuri susținătoare ale intrării în aceste instituții vin din Polonia și România. Sînt cele două țări cu cea mai mare necesitate de integrare și de scăpare de împărțirea în zone de influență, în care au suferit atît de mult.

Succes diplomatic la Luxemburg

În România sînt destule persoane care au impresia că Luxemburgul a fost tot un fel de Madrid, al doilea eșec. Există și opinia că România a luat mai mult decît aștepta. Sau mai mult decît merita.

Aș spune că paharul este mai degrabă ceva mai plin decît ceva mai gol. La Luxemburg s-a întîmplat ceva diferit de ceea ce s-a întîmplat la Madrid. Dacă România ar fi putut intra chiar astăzi în UE, ar fi fost cel mai mare dezastru pentru economia românească, pentru că toată industria producătoare din România ar fi fost distrusă în concurența ivită. Pentru diplomația română problema era de a se evita orice distincție formală între țările care intră în primul val și țările care pot să intre în viitor. Această distincție a fost evitată. Deci, din acest punct de vedere, aș spune că diplomația română a avut un succes deajuns de mare. Evident, succesul rămîne în perspectivă, dar acum avem o promisiune. Dosarul României va fi reexaminat în fiecare an și se va face balanța între ceea ce s-a făcut în România pentru reforma economică și ceea ce mai trebuie să fie făcut. Diplomația română a reușit să împingă discuția pe calea pur tehnică, ceea ce este absolut corect. Deci, într-un fel, s-au întîmplat două lucruri bune: s-a înghețat politica economică și de reformă a României pe o anumită cale și, în același timp, s-a reușit ca România să fie în aceeași situație cu celelalte țări care pot intra în UE.

Rusia și NATO: „luna de miere” a unei căsătorii neconsumate

Observați în ultima vreme o activare sau, invers, o scădere a interesului Rusiei pentru a bloca procesul de extindere NATO?

Cred că se întîmplă altceva. Cred că Moscova și-a dat seama de la bun început că Alianța Nord-Atlantică se va lărgi. Problema pentru Kremlin în momentul acesta este de a afla dacă această lărgire este numai primul val și va fi urmată de alte valuri, sau dacă este un singur fenomen care nu va mai fi repetat. Cred că pentru moment este în interesul Kremlinului de a avea toată cooperarea posibilă cu Alianța Nord-Atlantică, de a nu lansa noi amenințări, de a încerca să lucreze în așa-zisul Consiliu de parteneriat creat. Cred că vom asista la două politici ale Rusiei: pe de o parte, cooperare cît se poate de strînsă cu NATO (pentru a sugera Alianței că nu este nevoie de un nou val de lărgire, pentru că Europa este foarte liniștită așa cum este în acest moment) și, în același timp, încercarea de a demenire a țărilor care n-au intrat pînă acum în A-

guvern de tehnocrați

realizat de

Gabriela Adameșteanu

lianță, spunându-le că n-au nevoie să intre pentru că sînt foarte bine așa cum sînt. E foarte clară această poziție în cazul Slovaciei, căreia i s-au oferit mari avantaje economice, în cazul Bulgariei, unde chiar după schimbarea de guvern a fost încă o încercare rusă de a le oferi avantaje economice, în mod special în produse de armament și, probabil, și în cazul României, în care se fac eforturi din partea Rusiei de a oferi contracte militare pentru a încerca să prevină ca industria militară română să se coordoneze prea aproape de industriile militare din Occident. Deci, asistăm acum la „luna de miere“ a unei căsătorii care pînă la urmă va rămîne neconsumată.

Infiltrarea rusă în serviciile secrete românești este mai mică decît cea din Ungaria, Republica Cehă, chiar Polonia

Cum apreciați progresul în privința controlului serviciilor secrete, ținind seama că aceasta este una din condițiile integrării în NATO?

Este probabil terenul cel mai spinos, pentru că, pe de o parte, nu se poate spune prea mult în public, pe de altă parte, pentru că nici românii nu au avut mare interes față de acest subiect. Linia oficială este că serviciile de informație sînt sub controlul guvernamental și că numirea noilor șefi, care sînt, chipurile, loiali administrației prezente, a îndeplinit condițiile necesare într-un stat democratic. Cred că problema e mult mai serioasă însă decît atît. Partea bună este că probabil infiltrarea rusă în serviciile de informație românești este mult mai mică decît cea care există încă în Republica Cehă, în Ungaria, sau chiar și în Polonia.

Datorită lui Ceaușescu, din perioada cînd s-a depărtat de ruși? E adevărat acest lucru?

Da, din cauza rezervei lui Ceaușescu, care a măturat anumite persoane. Nu se poate spune niciodată că nu există infiltrare rusă. România continuă să fie un obiect de interes de serios pentru atenția Moscovei. Dar, în același timp, este clar că nu există chiar așa o infiltrare cum a existat în instituții create de Rusia și menținute sub controlul sovietic în alte țări din Europa Centrală. În același timp, fiecare ministru principal în acest stat continuă să aibă un serviciu propriu, aproape un serviciu particular de securitate. Acesta nu este un sistem normal, în nici un stat democratic. Sistemul de control al serviciilor secrete rămîne cel puțin opac. Românii continuă să spună că este necesar un serviciu de securitate și de informații. Absolut corect. Dar, pînă la urmă, problema e mai puțin de a strînge informații ca un aspirator și mai mult ce se întîmplă cu aceste informații și cum ajung ele la factorii de decizie. CSAT mi se pare o structură mai mult sau mai puțin fantomă.

Cazul Severin nu avea ce să caute în CSAT

Între obiectiile care s-au adus CSAT a fost și riscul militarizării unor decizii.

Cred că nu există riscul de militarizare a deciziilor. Nu din cauză că nu există oameni care ar fi vrut acest lucru, dar din cauză că puterea e prea împărțită în România de astăzi pentru ca cineva să reușească să-l facă. Cred că problema este o împărțire de decizii într-un fel care face foarte neclar cine, pînă la urmă, este responsabil pentru politica de securitate a statului. Să nu uităm că structura de CSAT a fost creată de Iliescu tocmai pentru a menține politica lui Ceaușescu de *divide et impera*: politica de a aduce toate serviciile la masă și de a rămîne singura persoană care dezbină între serviciile de securitate, Armata, Jandarmeria, Poliția, Internele, Externele, și lasă pe șeful statului cu toate puterile supreme. O discuție ca cea legată de cazul lui Severin nu avea ce să caute în CSAT. Dacă era numai ca instituțiile de resort să-și dea opinia dacă acuzațiile ministrului de Externe erau corecte sau nu, nu era nevoie de o ședință de 8 ore a CSAT. Și, ce se întîmplă cu primul-ministru? A rămas primul-ministru ca în sistemul comunist, în care se ocupa numai de cincinal și probleme economice și nu avea nici un profil în politica externă? Ce respon-

sabilitate are ministrul de Externe? Sau ministrul de Apărare, o responsabilitate directă a Președinției? Dacă citim Constituția, nu. Acești miniștri raportează direct la președinte, în CSAT. Este un Consiliu greoi, de care nu este nevoie, care a încercat într-un fel să fie justificat asemenea Consiliului de Coroană care exista înaintea războiului în România. Dar s-a uitat că numai în cazuri extrem de grele, în momentul de apropiere a unui război, era convocat Consiliul de Coroană. Nu ca un fapt uzual, cum se petrece astăzi în România. Departele de a crea o structură care poate analiza problemele de securitate și a da un răspuns, CSAT-ul, de fapt, creează o confuzie și mai mare între instituții și dezbînă și mai mult serviciile de securitate și structurile statale în România.

Ca diplomat, inamicul cel mai mare al d-lui Severin a fost d-l Severin

Cum apreciați pe de o parte prestația ca ministru a lui Adrian Severin, iar, pe de altă parte, gestul care l-a dus la demisie?

Cred că din multe puncte de vedere, d-l Severin a fost curajos: de pildă, cînd a fost atacat de la bun început de anumite organe de presă față de politica sa către Ungaria. A fost deajuns de curajos, pînă la urmă, cu Tratatul cu Ucraina, deși toată lumea știe că nimeni nu s-a simțit cu conștiința complet curată cu semnarea acestui tratat și abandonarea Bucovinei de Nord. Cred că a fost bine văzut în multe ca-

pitale occidentale. A căzut victimă a două manevre: una din cadrul PD-ului, și alta în cadrul coaliției generale și a Președinției. Evident, afirmația pe care a făcut-o e cel puțin bizară, dacă nu a fost dispus să meargă pînă la capăt, să numească indivizii respectivi și să accepte consecințele. În același timp, să nu uităm că acuzațiile d-lui Severin sînt probabil corecte. O infiltrare a presei românești a existat și continuă să existe. Și acea modalitate rapidă în care autoritățile actuale de la București au găsit serviciile de informații, care pînă ieri spionau asupra lor, ca fiind foarte utile și ca fiind necesare pentru a-și continua activitatea, este un fapt îngrijorător. D-l Severin probabil n-a fost prost ca ministru de Externe, ca șef al diplomației. Ca diplomat, ca politician, sau ca om care se luptă pentru poziția sa în România, cred că inamicul cel mai mare al d-lui Severin a fost d-l Severin.

Eforturile diplomației române în 1998 spre Germania sînt corecte, nu sînt la fel de sigur de rezultate

Noul ministru de Externe a pus prioritar problema Europei, pentru 1998, și a Germaniei în Europa. Cum ați comenta acest lucru, dat fiind că 1998 va fi și un an înainte de adoptarea monedei unice, și un an electoral în Germania?

Concluzia anului 1997 este că România nu a dat deajuns atenție Germaniei. Sau că atenția acordată

Germaniei a fost prost executată. Au fost multe speranțe de la d-l Coposu și prin d-l Constantinescu că legătura pe care acești doi domni au avut-o, sau continuă s-o mențină, în cazul lui Constantinescu, cu partidele creștin-democrate din Bavaria sau din Germania de Nord vor ajuta România. Problema este că, de fapt, Germania nu a fost prea interesată de nici unul din statele Europei Centrale. A fost foarte interesată de Polonia, mai mult emoțional – împăcarea cu Polonia este la fel ca împăcarea pe care Germania a efectuat-o cu Franța – și din punct de vedere strategic. Republica Cehă și Polonia sînt țări vecine Germaniei și deci pot afecta imediat orice situație internă în Germania. Cu Ungaria legătura a fost a cancelarului Kohl, mai mult sau mai puțin emoțională, legată de decizia Ungariei de a deschide frontierele cetățenilor est-germani în 1989. Cred că Germania vede pentru momentul Europa ca fiind deajuns așa cum este acum. Și prioritățile germane sînt, cum-ați spus, mult mai mult pentru a așeza în structurile care există, decît pentru a le lărgi. Rămîne totuși un fapt real că încercarea României de a se baza pe susținerea Franței s-a soldat cu un eșec. Franța nu a putut oferi intrarea României în Alianță, atîta timp cît ea rămîne în afara structurilor militare ale NATO. Și, deși s-au făcut mari promisiuni din partea Președintelui Chirac pentru UE, pînă la urmă intrarea României în această UE tot prin Germania trece. Eforturile diplomației române în anul 1998 spre Germania sînt corecte, nu sînt la fel de sigur că vor aduce rezultatele scontate.

PNȚCD a ajuns la putere cu idealuri mărețe, dar fără oameni capabili

Știți situația economică din țară, starea inertială, inclusiv o proastă cultură a muncii aici. Cum vedeți ieșirea din această situație?

Cred că ea ar putea să aibă loc numai printr-o remaniere serioasă, în Partidul Național Țărănesc, care s-a dovedit ca singurul partid istoric din toată Europa centrală care a reușit să revină la putere după prăbușirea comunismului.

România este un fenomen special. Partide istorice au fost re-create în toată Europa centrală. Nicăieri ele nu au reușit să ajungă la putere, numai în România acest lucru a fost posibil. Partidul a beneficiat de organizarea și disciplina d-lui Coposu, care va rămîne un mare politician român, și de o legitimitate istorică pe care s-a putut baza. Cred însă (și aici este tragedia) că a ajuns la putere fără să știe pentru ce a ajuns la putere. A ajuns la putere cu idealuri mărețe, dar nu a avut oamenii capabili să le îndeplinească. Deci, pînă la urmă, o remaniere mai puțin guvernamentală și mai mult în sinul Partidului Național Țărănesc este necesară pentru a da un impuls acestei reforme. Eu nu cred într-un guvern de tehnocrați, cum se sugerează de multe ori în România. Un guvern de tehnocrați este abandonarea, nu triumful democrației. Un guvern trebuie să fie un guvern de politicieni care își asumă responsabilitatea pentru deciziile lor și răspund unui parlament eficient. Asta este sistemul de orînduire într-o democrație care funcționează. Problema românească este nu numai de persoane, ci și de lipsă de discernămint între ceea ce este esențial și ceea ce este doar simplu, doar urgent. Am asistat la ministere și la miniștri care sar dintr-o problemă în alta, care discută trei-patru probleme în același timp, și care pînă la urmă nu soluționează nici una dintre ele. Este o inerție bazată nu pe un fel de incapacitate de acțiune pur bizantină, sau balcanică, sau latină, ci o lipsă de discernămint între ceea ce este esențial, în acest moment, de făcut, și ceea ce este teoretic urgent, dar care nu se poate executa acum. Și o lipsă de teorie de management, mult mai acută în cazul României decît în celelalte țări din Europa centrală. România nu este Balcani. Nu va ajunge în tragedia Bulgariei sau Albaniei. Dar este mai mult o speranță pentru România că va rămîne o parte a Europei Centrale.

București, 1 ianuarie 1998

ADRIAN SEVERIN,
senator PD,
fost ministru
de Externe

Adrian Severin, fostul ministru de Externe, a organizat, pe 6 ianuarie 1998, o conferință de presă la sediul Partidului Democrat din alea Moldroagan, pe care o reproducem fragmentar. Publicăm, de asemenea, reacții la afirmațiile sale din această conferință (comunicatul primului-ministru, Victor Ciiorbea, și interviul cu Alexandru Herlea, ministrul Integrării Europene).

„Nu dețineți decât cel mult 20% din informațiile MAE“

• Nu am făcut această invitație pentru a vă divulga nu știu ce liste, ci inspirându-mă din îndemnul pe care tot presa le-a făcut, și anume, ca un ministru, din timp în timp, să facă bilanțul activității. Și, de asemenea, atunci când își încheie mandatul (la termenul normal sau mai puțin normal), să spună nu numai succesorului său, dar și opiniei publice, prin intermediul presei, ce a făcut din momentul în care a plecat la drum și până în momentul în care acest drum s-a încheiat. Cred că este imperios necesar să spun ce a făcut un ministru al PD de-a lungul unui an de răscruce din istoria României, în fruntea MAE.

• Aș da o informație pe care poate o aveți: în fiecare zi, într-un minister de externe, sosesc din toate colțurile lumii telegrame cifrate, care însumează, probabil, sute de pagini. Aproape toate se află pe masa factorilor de decizie din MAE. Când am vorbit despre telegrame cifrate, am spus că este vorba despre impresii, opinii, păreri, informații care nu au caracter public. Prin prelucrarea lor, în cadrul MAE, maximum 20% din aceste informații ajung la dv. Celelalte nu vor ajunge publice, probabil, foarte multă vreme. Vă spun acest lucru nu pentru a da o aură de mister activității MAE, ci pentru a sublinia faptul că dv. dețineți, de regulă, max. 20% din datele problemei. Îndemnul meu este acela de circumspecție și prudență când încercăm să ne pronunțăm cu privire la soluțiile care se dau problemelor de politică externă.

„Deplîng că d-l Pleșu nu este membru PD“

Revin cu o altă subliniere, extrem de importantă: am fost ministru al PD. Am exercitat mandatul de ministru de Externe ca reprezentant în guvern al Partidului Democrat. Spunând asta, vreau să afirm că nu este același lucru să fii ministru de Externe – sau alt ministru – al PD, al PDSR, al PNȚCD, al PSM, al PNL ș.a.m.d. Și mi se pare esențială sublinierea, pentru că se acreditează iarăși o idee falsă, și anume, ideea că un ministru MAE, în special, trebuie să fie un fel de ființă apolitică, un fel de extraterestru, cineva care n-are rădăcini în nici un partid și care servește un interes național aprioric stabilit, undeva, de o forță aproape immanentă, fără legătură cu oamenii și cu viziunea lor despre o anumită țară. Fiecare partid este îndreptățit să dea definiția pe care o crede el noțiunii de interes național. Și există o diferență clară, în ciuda unei anume continuități, între guvernarea exercitată de un partid sau de alt partid, inclusiv la nivelul MAE. Există, desigur, o anumită continuitate de obiective între ministeriatul meu și ministeriatele precedente. Dar există și importante diferențe, care decurg din viziunea specifică a PD asupra interesului național al României. Pentru că sint unii care, probabil, cu toată onestitatea, socotesc că altele ar fi prioritățile în politica externă dictate de interesul nostru național. E dreptul

lor să o facă. De aceea, cred că va trebui mereu ca în fruntea diverselor ministere, în primul rând a MAE, să existe oameni care expun politica unui partid confirmat de către electorat. Și nu să existe persoane care, chipurile, fac o politică neutră și, în ultimă instanță, a nimănu.

În acest context, aș vrea să spun încă un lucru în legătură cu succesorul meu: d-l Pleșu este, sigur, un ministru care nu este membru al PD, ceea ce personal deplîng. Dar d-l Pleșu este desemnat acolo de către PD, care își asumă răspunderea politică pentru ministeriatul d-lui Pleșu. Ceea ce înseamnă că PD va trebui (și o va face) să imprime o anumită linie politică acestui ministru, și prin aceasta să garanteze o continuitate a politicii noastre externe pe care, de altminteri, d-l Pleșu a confirmat-o în ultimele sale declarații.

Stabilitatea Europei Centrale depinde de relația româno-maghiară

Citeva, foarte succinte, elemente legate de principalele acțiuni de politică externă din anul 1997.

• În primul rând, Ungaria. Este prima acțiune, în ordine cronologică, pe care am făcut-o ca ministru de Externe și care a suscitat, la timpul respectiv, o serie întreagă de comentarii contradictorii. Am găsit un tratat de bază, încheiat cu Ungaria, aproape identic cu tratatul încheiat între Ungaria și Slovacia. Am găsit, de asemenea, relații aproape identice între România și Ungaria, ca și cele dintre România și Slovacia. Astăzi există o diferență remarcabilă între relațiile româno-maghiare și relațiile maghiaro-slovice. Îmi justific accentul pe care l-am pus pe dezvoltarea relațiilor cu Ungaria prin ideea că integrarea în Occident, atât a Ungariei, cât și a României, depind de relațiile româno-ungare. Viitorul european și euro-atlantic al României și Ungariei sint legate, iar de calitatea relațiilor dintre ele va depinde și calitatea acestui viitor. În al doilea rând (poate că e în primul rând, nu știu), stabilitatea și securitatea Europei Centrale depind de relația româno-maghiară. Este motivul pentru care am făcut ca această relație să fie o relație specială, bazată pe un parteneriat strategic, care a început să funcționeze, dar care mai are mult de adăugat pentru ca să ajungă acolo unde ne dorim.

• În al doilea rând, Polonia, care este, la Marea Baltică, ceea ce România este la Marea Neagră. Este motivul pentru care noua arhitectură europeană trebuie să ducă la o relație specială între Polonia și România. Argumentez cu această idee de ce Polonia a fost o prioritate în politica noastră externă, de ce prima vizită a președintelui României, Emil Constantinescu, a fost organizată în Polonia și de ce, cu acel prilej, și în continuare, am pus bazele unui parteneriat consolidat între Polonia și România.

• În al treilea rând, Ucraina. Aici, de asemenea, o sigură frază: securitatea României depinde de independența, stabilitatea și prosperitatea Ucrainei. Pornind de la această observație, am încheiat tratatul de bază cu Ucraina și am dezvoltat relații cu totul și cu totul speciale.

• În al patrulea rând, Moldova. Relațiile cu Republica Moldova le-aș caracteriza în felul următor: abandonarea retoricii naționaliste în favoarea unei atitudini pragmatice și a unei relații de reală fraternitate. Am sprijinit, am salutat, am încurajat orientarea europeană a Moldovei, socotind că munca noastră pentru o Europă unită echivalează cu munca noastră pentru reînfrînarea cetățenilor Moldovei și cetățenilor României de astăzi în cadrul aceluiași stat, care va purta numele de Europa.

• În al cincilea rând, Balcanii. Noi am afirmat, anul trecut, că România nu este o țară balcanică, dar are relații tradiționale cu țările balcanice și are, în consecință, interese și răspunderi în Balcani. Pornind de la aceste observații, noi am încercat să ne comportăm în așa fel, încât să se vadă că România este o țară fără de care nu există inițiativă de succes în Balcani. Din punctul acesta de vedere, cred că în anul trecut România a jucat un rol esențial pentru stabilitatea Balcanilor.

Am dorit să afirmăm că România e o țară a Europei Centrale

• În al șaptelea rând, Europa. Observați că încerc să mă deplasez în cercuri concentrice. Am dorit să afirmăm faptul că România este o țară a Europei Centrale și de aceea am dinamizat activitatea noastră în cadrul inițiativei central-europene. Am făcut tot ceea ce a fost posibil pentru ca România să devină membră a CEFTA (a cooperării economice de liber schimb din centrul Europei). Apropos de CEFTA, aș face o mică paranteză: atunci când guvernul Ciiorbea și-a prezentat programul pentru a obține vot de investitură, fostul ministru Meleșcanu ne-a anunțat că România este deja membră a CEFTA. Cred că dv. rețineți că România a devenit membră a CEFTA nu înainte de '96, ci de-abia la 1 iulie '97...

• Pentru a marca apartenența noastră, am insistat ca în acest an președintele României să participe la reuniunea informală a șefilor de state din Europa Centrală. O prejudecată mai veche a făcut ca acest lucru să nu fie posibil. Am obținut invitarea președintelui României la reuniunea șefilor de state din Europa Centrală, pentru anul 1998, care va avea loc în Slovacia. Aceasta este o reconfirmare a apartenenței României la zona Europei Centrale.

• Euro-regiunile, desigur, nu sint o invenție a noastră, sint structuri pe care noi le-am lansat și care cred că sint extrem de importante în relațiile cu Ucraina și cu Moldova. Din păcate, am primit o extrem de mică susținere pe plan intern pentru realizarea lor, pentru transformarea lor dintr-o noțiune aflată pe hîrtia unui tratat într-o realitate care trăiește pe teren.

Le vom da lecții celor de la Consiliul European cum să se organizeze

• O problemă foarte semnificativă este reforma organizațiilor internaționale. Se pune cu acuitate problema reformei Organizației Națiunilor Unite, reforma NATO, reforma UE, reforma Consiliului European și, într-un anume fel, reforma Organizației pentru Securitate și Cooperare Europeană. Noi am considerat că este cazul să ne pronunțăm cu privire la toate aceste probleme de reformă. Predecesorul meu, din păcate, chiar recent, făcînd o declarație, spunea: „n-o să le dăm noi lecție celor de la Consiliul European cum să se organizeze”. Fals. Le vom da lecții. Nu de pe o poziție arogantă, nu de pe o poziție de superioritate, ci de pe poziția binecuvîntată de membru al Consiliului European. Sintem membru al Consiliului European, la fel ca Germania, Marea Britanie, Franța, Italia, Rusia, ca toți ceilalți, și de pe această poziție avem dreptul și obligația de a ne spune punctul de vedere și a fi în rîndul întii al procesului de reformă, ca să dau doar exemplul Consiliului European. Sintem candidați eligibili pentru NATO și Uniunea Europeană și trebuie să ne pronunțăm în ceea ce privește reforma acestor organizații. Sintem membru OSCE, sintem membru ONU, trebuie să ne pronunțăm. Este o diferență de atitudine de la politica „participăm, dar nu ne băgăm” la politica de a fi în fruntea proceselor de reformă la nivel internațional.

• Un punct important l-aș numi „România la intersecția marilor drumuri”. Este vorba de „drumul mătăsi”, de „drumul ambrei”, de politica noastră

Consiliul Suprem de Apărare a Țării și lista lui Severin

Așa cum s-a arătat în comunicatul CSAT din 22 decembrie 1997, cercetările efectuate de serviciile române de informații nu confirmă faptul că directorii de publicații sau șefii de partide politice de pe lista prezentată de domnul Adrian Severin sint folosiți de către servicii secrete străine.

Reluarea unor asemenea informații neprobate, însoțită chiar de așa-zise nominalizări, este de natură să creeze confuzie în rîndul opiniei publice și să aducă atingere credibilității unor instituții specifice democrației, cum sint partidele politice și presa independentă. (7 ianuarie 1998)

Biroul de presă al Președinției României

În politica externă

caspiană și caucaziană. Pe toate hărțile lumii pe care le-am văzut în acest an (1997) atât eu, președintele Constantinescu, cât și alte personalități care au avut implicații, experți în politica externă, portul Constanța nu figura. Astăzi, cel puțin pe câteva hărți, el se găsește.

• Din țară ignorată, sau din țară acceptată de milă sau de silă în anumite alianțe, România a devenit, în 1997, un partener uneori chiar dorit al alianțelor occidentale. Iar toate acestea s-au realizat numai observând principiul că acumularea de drepturi pe plan internațional se poate face numai în măsura în care se asumă obligații pe plan internațional. Și de aceea ni le-am asumat, unele dintre ele constând în participarea la misiuni militare sau la misiuni de poliție civilă sau misiuni civile de menținere a păcii, mai ales în zona noastră geografică.

Ministrul Severin s-a aflat pe locul 6-7 la deplasările externe

• MAE a cunoscut în 1997 o schimbare internă importantă, mai puțin cunoscută, pentru că am socotit că e bine s-o realizăm în tăcere, fără să tulburăm apele, și care a dus, practic, la faptul de a avea aproape 70-75% oameni tineri în MAE și de a avea, practic, toți conducătorii ministerului, la nivel de director sau chiar director adjunct, schimbați. Nu înseamnă că toți cei care au fost schimbați au fost necorespunzători. Multe schimbări au ținut seama de mersul firesc al vieții. Mulți dintre ei au fost chiar oameni capabili.

• Cu toate acestea, MAE rămâne să aibă o structură învechită, anacronică, anormală. Și aceasta pentru că timp de un an de zile organigrama MAE nu a fost aprobată în Guvernul României. Pentru că în Guvernul României foarte mulți miniștri, ca să nu zic toți, doresc să fie și un pic „ministru de Externe”. Și, dacă s-ar putea ca picul acesta să fie de 95%, ar fi excelent. O statistică intermediară arată că ministrul de Externe se afla de-abia pe locul șase sau șapte, în deplasările lui externe (în perioada petrecută în străinătate), în timp ce activitatea în străinătate a altor miniștri a fost cu mult mai intensă decât activitatea mea.

Cine conduce ambasadetele?

• În timp ce MAE este obligat să închidă ambasadete din lipsă de fonduri, alte ministere țin aceste ambasadete, lucru la care m-am opus, și ultimele mele decizii erau în sensul de a nu se mai îngădui o asemenea situație. Ca să fie și mai concret, Ministerul Culturii vrea secțiile culturale ale ambasadetelor. Ministerul Comerțului, secțiile comerciale. Ministerul Apărării, secțiile militare. Departamentul pentru românii de peste hotare vrea secțiile care țin relația cu românii de peste hotare. Alte ministere vor alte și alte secții. Prin urmare, probabil că numai parcul de mașini al ambasadetelor ar trebui să fie administrat de Ministerul de Externe... O asemenea situație este absolut inadmisibilă și l-am încurajat pe d-l Pleșu să lupte împotriva ei și să nu o mai tolereze.

În ultimul CSAT, am făcut propunerea ca în ambasadetele noastre să nu existe nici o persoană care să lucreze sub alt nume decât cel pe care îl poartă — mă refer la numele instituției de la care provine sau pentru care lucrează. Prin urmare, în ambasadetele noastre, de fapt, nici nu mai „mișcă”, pot să vă spun, nici un fel de persoană care face sau spune că face altceva decât face. Este una dintre realizările acestui an.

Sînt instituții în România care au competență în domeniul politicii externe. Dar singura instituție specializată este MAE și numai printr-o activitate corespunzătoare, cu și prin MAE, se poate asigura un mesaj unic și unitar al României în lume, ceea ce este în interesul României.

• Una din problemele de care mă despărț cu mare bucurie este decalajul creat între imaginea externă, angajamentele externe și realitățile interne ale României. De asemenea, decalajul creat între dina-

mismul politicii externe și coerența politicii interne. Și cînd spun asta nu mă refer numai la reformă, mă refer la lucruri mult mai precise, mai concrete. De exemplu, ne-am angajat să realizăm un drum regional la Soloneț Nou, un drum local, în raporturile noastre cu Polonia, pentru a rezolva probleme ale minorității poloneze de acolo. O jumătate din valoarea drumului a fost plătită de statul polonez. Acest drum nu s-a realizat nici pînă acum. Ne-am angajat să deschidem, la Giurgiu-lești, un punct de frontieră cu Republica Moldova și cu Ucraina. Acest punct nu s-a deschis nici pînă acum, sub cuvînt că nu există bani pentru poliția de frontieră. Trebuie s-o spunem extrem de clar: fără o susținere a politicii externe în politica internă este imposibil să mergem mai departe.

Debandadă în politica externă

Se vorbește că este nevoie de disciplină. Dar e nevoie și de disciplină în politica externă. Nu este admisibil ca, o zi după venirea mea (sau după plecarea mea într-o anumită țară în care pledam pentru integrare în UE și pentru integrarea în NATO), să sosească ministrul pentru Integrare Europeană ca să trateze probleme de NATO fără ca ministrul de externe respectiv să știe și spunîndu-mi-se mie, chiar pe scara avionului, la plecarea: „Dar colegul dv. știți de ce vine mine?” Și eu să trebuiască să fac eforturi extraordinare de mimică ca să nu arăt că sînt surprins și că nimeni nu cunoaște că un anumit coleg din Guvernul României vine să trateze probleme de NATO, un coleg care nu este ministrul Apărării — am și spus-o. De altminteri, nu este un ministru care ar avea tangență cu domeniul, ci este cineva care n-avea nici un fel de tangență cu domeniul, dar face „muncă patriotică”. Cu muncă de acest tip nu se pot promova relațiile externe ale României. Nu se poate ca fiecare ministru care are chef să pună o viză pe un tratat cu Japonia, să spunem, să pretindă acest lucru numai pentru că este membru al PNȚCD.

Nu se poate să se întimplă ceea ce s-a întimplat în plină campanie pentru NATO, ca primul-ministru să facă o vizită în Statele Unite de care ministrul de Externe nu știa nimic. Asta ca să mai înțelegeți și lucruri pe care poate nu le-ați înțeles la timpul respectiv. Nu este posibil ca să aflăm de la ministere de externe străine faptul că șeful guvernului urmează să facă o vizită în țara respectivă. Asta nu este politică externă. Asta este debandadă în politica externă. Nu se poate să se decidă o vizită la nivel înalt a guvernului numai ca să se spună că și PNȚCD-ul a participat la campania pro-NATO sau campania pro-UE: „Hai să mergem și noi, că a participat numai Severin, și Severin e PD, iar Constantinescu, în fine, nu mai face parte din nici un

partid, așa încît trebuie să meargă și cineva de la PNȚ”. Nu se poate să ne întîlnim, în întîlnirea cu ambasadorii NATO, la ușă doi miniștri, neștiind unul de celălalt și obligați fiind să răspundem la întrebarea: „dar celălalt, cu ce ocazie pe la noi?”.

Și spun aceste lucruri nu pentru ca să dau cu pietre în cineva, ci pentru că vreau să-l sprijin pe succesorul meu ca să nu mai pătească asemenea lucruri. Nu este posibil ca un membru al guvernului să se ducă într-o anumită țară, parteneră importantă, să meargă la ministrul de externe al țării respective, care nu este ministrul omolog, și să-i spună interlocutorului de acolo: „am vrea să stabilim un canal direct de comunicare — adică peste ambasada României și peste MAE — pentru că la ministrul de Externe nu sînt oamenii noștri”. În felul acesta nu se poate face politică externă și nu se poate face reformă în MAE. Iată motivul pentru care cred că sînt necesare, într-adevăr, schimbări și de mentalitate, nu numai schimbări de oameni sau de schemă.

Mă îndoiesc de data la care valul doi NATO va avea loc

Anul care a început este anul în care va trebui terminat, încheiat tratatul cu Rusia. Va trebui încheiat și tratatul cu Moldova. Vor trebui valorificate documentele de la Madrid, și aici nu mă îndoiesc prea mult de șansele României ca să fie invitată în valul doi, mă îndoiesc însă de data la care valul doi va avea loc. Deci, eu cred că această dată, potrivit hotărîrii de la Madrid, trebuie să fie aprilie 1999. Dar mai știu că există și unii care se gîndesc că această decizie ar putea fi modificată. Deci mai puțin este vorba despre România-candidat, cit despre data acestui val. Și pentru aceasta va trebui să se lucreze intens. Decisiv este anul 1998. La anul pe vremea asta, după părerea mea, deciziile vor fi luate.

• Cred că trebuie să fim și mai prezenți în contextul reformei organizațiilor internaționale și că reorganizarea MAE trebuie dusă pînă la capăt. Să vorbim despre desăvîrșirea reorganizării MAE din temelii. Și mai ales a sistemului de relații din cadrul guvernului și a rolului pe care MAE îl joacă în cadrul guvernului. Opinia mea personală este că despărțirea funcției de ministru de stat de ministru al Afacerilor Externe este o soluție nefericită, pentru că ministrul de Externe trebuie să integreze toate ministerele în efortul de politică externă. De aceea el trebuie să aibă un rang oarecum superior celorlalți miniștri.

Nici nu confirm, nici nu infirm lista PRM

• Cum se explică importanța pe care o acordă ziarul Azi listei anunțate de C.V. Tudor, pe care o reia și o pune la loc foarte important, în ziar? Există o continuitate între afirmațiile dv., publicate în același ziar, și lista respectivă?

Eu nu sînt nici măcar membru de redacție al ziarului Azi, ca să pot să vă răspund de ce ziarul Azi o face.

Este cotidianul PD...?

Nu este cotidianul PD. Este un cotidian care are relații tradiționale cu PD. Și în nici un caz PD nu are vreun interes în comentarea listei d-lui senator C.V. Tudor. În ce privește lista, nici nu o confirm, nici nu o infirm. Nu o fac pentru că deocamdată socotesc că prin declarația mea am realizat o punere în gardă a opiniei publice, a societății civile, din care o componentă esențială este presa, și o dinamizare a instituțiilor de specialitate. Este rîndul lor să își facă datoria și nu pot decât să îmi exprim speranța că și-o vor face.

• Față de comunicatul CSAT, cei care sînt pe lista mea sînt oarecum absolviți. Deci ar fi poate foarte interesată să fie cunoscuți. Lista respectivă a fost într-un singur exemplar și dacă d-l senator C.V. Tudor a intrat cumva în posesia listei respective, putem să ne întrebăm: „Cum Dumnezeu funcționează lucrurile în țara noastră?”. Am putea să ne întrebăm dacă nu cumva unii dintre cei de așa-zisa mea listă au fost verificați chiar de către oamenii lor. Repet, nu este căderea mea și nu este decizia mea, în acest moment, de a face nici un fel de confirmări sau infirmări.

(Subtitlurile aparțin redacției)

Pagini realizate de Gabriela Adameșteanu

ALEXANDRU HERLEA, ministru
Departamentul pentru Integrare Europeană

„Domnul Severin era la curent cu toate deplasările mele“

Alături de alți miniștri și de însuși primul-ministru, ați fost acuzat de domnul Adrian Severin că ați efectuat nenumărate deplasări în străinătate fără știința Ministerului de Externe. Cum a fost posibil un asemenea lucru?

Un astfel de lucru nu a fost posibil. Nici o deplasare în străinătate a unui membru al Cabinetului nu se face fără știința Ministerului de Externe. Domnul Severin era la curent cu toate aceste deplasări, inclusiv cu deplasarea primului-ministru. Eu personal am fost martor la momentele de pregătire a misiunii domnului Ciorbea la Washington. Am reținut încă de atunci că domnul Severin, în loc să considere demersul ca o contribuție importantă la realizarea obiectivului prioritar care era integrarea în NATO, s-a simțit lezat și a considerat că este o imixtiune nepermisă în „moșia“ lui personală, adică Ministerul de Externe. Găsesc inacceptabilă și prejudiciabilă interesului național concepția „monopolistă“ a domnului Severin, pentru că există o deontologie legată de responsabilitatea colectivă a Cabinetului și de solidaritatea acestuia. Domnul Severin nu trebuie să transforme interesul național și să-l confunde cu interesul personal.

Domnul Severin a afirmat că fiecare partid poate să vadă interesul național într-un fel sau altul. Ce înseamnă, după dumneavoastră, „interes național“?

Mi se pare că numele o spune foarte clar. El nu se confundă cu interesul unui partid, oricare ar fi el. În cazul integrării României în structurile europene și euro-atlantice, interesul național s-a afirmat cu fermitate prin acordul tuturor forțelor politice parlamentare.

Departamentul Integrării pe care îl conduceți pare a avea un rol important. Care sunt obligațiile lui și ale dumneavoastră?

Departamentul Integrării Europene este o instituție care se găsește sub directa autoritate a primului-ministru, eu însuși fiind ministru al Integrării Europene delegat pe lângă primul-ministru. Am o responsabilitate pe plan intern pentru că, prin intermediul Comitetului Interministerial, coordonez, ca președinte executiv, întreaga activitate de integrare europeană care se desfășoară în diferite ministere, în prefecturi și în alte instituții. Dar am, de asemenea, o responsabilitate pe plan extern, pentru că sunt principala interfață a Guvernului cu instituțiile Uniunii Europene, fapt ce l-a iritat pe domnul Severin.

Activitatea Departamentului este una tehnică, foarte specializată, deci relativ puțin mediatică, cum este cazul elaborării la ora actuală a Planului național de absorbție a acquis-ului comunitar, care va fi nucleul pe baza căruia se va realiza Parteneriatul de aderare cu Uniunea Europeană.

Domnul Severin nu este singurul demnitar PD care atacă PNȚCD. Este vorba, credeți, de un „atac“ concertat și premeditat?

Dezprob orice atitudine care dezbină membrii actualului executiv, care, în loc să se concentreze asupra a ceea ce este vital pentru actualul moment istoric, se pierd în detalii, se concentrează asupra unor interese personale sau de partid. Cred că toți membrii executivului și, de asemenea, toți responsabili politici, nu ar trebui să aibă altă prioritate decât interesul național. Nu înțeleg să particip în nici un fel la o campanie de denigrare a unui coleg, indiferent de partidul căruia îi aparține.

„Am pledat pentru NATO la cererea președintelui“

Domnul Severin s-a referit, explicit, la o vizită a dumneavoastră în străinătate, în care amândoi, la interval de o zi, pledați pentru integrarea României în NATO. Are Departamentul pe care îl conduceți o astfel de prerogativă?

Departamentul pe care îl conduc urmărește o țintă foarte precisă: integrarea României în Uniunea Europeană. De aceea se numește Departamentul Integrării Europene și nu Departamentul Integrării Euro-atlantice.

Atunci, de ce ați pledat pentru integrarea în NATO? Acțiunile pe care le-am desfășurat în cadrul campaniei de integrare în NATO nu le-am făcut în calitate de responsabil al Departamentului de Integrare Europeană. Le-am făcut ca membru al Guvernului, obligat într-un fel de deontologia respon-

sabilității colective, și la cererea expresă a președintelui țării, domnul Constantinescu. Faptul acesta poate fi ilustrat de deplasarea pe care am făcut-o la începutul lui aprilie în Statele Unite, înaintea fostului ministru de Externe, Adrian Severin. Domnul președinte Constantinescu a considerat oportun să mă trimită în Statele Unite pentru a pleda cauza integrării în NATO probabil și datorită faptului că, după terminarea doctoratului, am fost bursier NATO în Statele Unite timp de un an de zile, ulterior *visiting professor*, și am conferențiat în peste 20 de mari universități americane. Relațiile privilegiate pe care le am în lumea academică americană și în alte cercuri le-am folosit cât am putut mai eficient pentru integrarea în NATO.

„Succesul de la Luxemburg – datorat în mare parte PNȚCD-ului“

Domnul Adrian Severin a acuzat tocmai faptul că toate aceste inițiative de integrare în NATO și UE nu au fost corelate și nici eficiente. Ce puteți spune despre acest lucru?

Domnul Severin înțelegea corelarea prin eliminarea oricărui alt responsabil care să acționeze în același sens. Dacă monopolizarea unei activități se numește „corelare“, atunci, într-adevăr, nu a existat corelare. Pentru mine, corelarea înseamnă cooperare și efort colectiv, pentru că un mare obiectiv național nu este apanajul și nici monopolul vreunui

ministru. Iar în ceea ce privește eficiența demersurilor făcute, domnul Severin ar trebui să-și amintească faptul că rezultatul îmbucurător de la Luxemburg, din 12-13 decembrie, s-a datorat în mare parte acțiunilor pe care le-am întreprins în numele PNȚCD, beneficiind astfel de solidaritatea partidelor creștin-democrate. Amintesc faptul că Uniunea Europeană este la origine o creație în mare parte creștină democrată, bazată pe valorile creștin democratice de libertate, de justiție, de solidaritate. Această solidaritate creștin-democrată s-a manifestat pe 9 noiembrie la Toulouse, când Congresul Partidului Popular European a adoptat o rezoluție, în care contribuția românească a fost reamintită în mod deosebit. Era o rezoluție care preconiza o strategie nediscriminatorie de largire a Uniunii Europene, bazată pe principiile de continuitate a procesului, de egalitate a șanselor și a celui care afirmă „fiecareu după meritele sale“. Această strategie nediscriminatorie a fost apoi adoptată la Luxemburg, în decembrie, în același timp cu o altă hotărâre care este un alt mare succes al României, aceea ca filozofia de asistență financiară care există în Uniunea Europeană și care atribuie fondurile structurale cu precădere zonelor mai sărace din cadrul Uniunii, să se aplice și pentru țările candidate. Aceasta înseamnă că țările candidate rămase mai în urmă să fie asistate financiar mai intens. Lucrul a fost obținut și este deosebit de important pentru situația noastră de azi.

Domnul Severin a mai acuzat și faptul că miniștrii PNȚCD se implică în politica externă doar pentru a-și pune semnătura pe un document sau altul. Pe cite astfel de documente v-ați pus semnătura?

Am semnat numeroase documente, evident, pentru că asta face parte din funcția pe care o exercit. De exemplu, documente privind realocarea fondurilor PHARE pentru ajutorarea sinistraților inundațiilor, am semnat toate documentele care privesc asistența financiară nerambursabilă de tip PHARE și pe toate cele privind diferitele asistențe pe plan bilateral acordate de către țările membre ale Grupului celor 24 ș.a.m.d. Dar nu am semnat nimic în sensul celor spuse de domnul Severin, în care semnătura mea ar fi împietat în vreun fel sau s-ar fi suprapus ori alăturat în mod neconvenabil semnăturii domniei sale.

Înțeleg că relația cu domnul Severin și ministerul condus de domnia sa nu a fost foarte bună. Cum credeți că vă veți împăca cu noul ministru de Externe?

Am dorința fermă de a realiza, în interesul României, o colaborare fructuoasă, cât mai eficientă, cu Ministerul de Externe, cu ministrul de externe, domnul Andrei Pleșu, pe care am șansa să-l cunosc de mulți ani și a cărui statură intelectuală o apreciez în mod deosebit. Am convingerea că lucrurile se vor schimba, în sensul că noul ministru de Externe va realiza faptul că acțiunile mele, comandate de dorința de a-mi servi țara, sunt lipsite de orice fel de interes personal sau de vedetism.

Interviu realizat de Iulian Anghel

Precizările Guvernului la afirmațiile lui Adrian Severin

În legătură cu unele afirmații ale fostului ministru de Externe, d-l Adrian Severin, facem următoarele precizări:

1. Vizita în SUA a primului-ministru a avut loc la invitația vicepreședintelui Al Gore, în temeiul prerogativelor constituționale și în cadrul mandatului dat de președintele României. MAE a participat la pregătirea acestei vizite, iar din delegația oficială a făcut parte consilierul ministrului de Externe, director al Direcției NATO și probleme strategice, d-l Sorin Ducaru.

2. În celelalte deplasări, primul-ministru a fost însoțit fie de către fostul ministru de Externe, Adrian Severin, fie de înalți funcționari MAE, iar înfățișările oficiale s-au desfășurat în prezența ambasadorilor acreditați în țările respective.

3. Ne vedem obligați nu numai să restabilim adevărul, ci și să facem câteva precizări de ordin constituțional, pe care un fost ministru de Externe ar fi trebuit să le cunoască.

Conform Constituției și legilor în vigoare, președintele încheie tratatele internaționale în numele României și le supune spre ratificare Parlamentului. Tratele sunt negociate de către Guvern, pe baza mandatului acordat de președintele țării. Președintele acreditează și

recheamă reprezentanții diplomației, la propunerea Guvernului, sub semnătura primului-ministru.

Acordurile, convențiile și alte înțelegeri internaționale sunt negociate și semnate din împuternicirea Guvernului.

Conform Constituției României, Guvernul, potrivit Programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne și externe a țării. MAE este organul administrației publice centrale de specialitate, care asigură realizarea politicii externe a țării în conformitate cu reglementările legale în vigoare și cu Programul guvernului.

Departamentul purtătorului de cuvânt al Guvernului României
(6 ianuarie 1998)

ACCENTE

NICULAE RĂDULESCU
DOBROGEA

Să fim serioși,
domnule
Petre Roman!

Ați afirmat nu de mult, d-le președinte al Senatului, că accesul la dosarele securității ar conduce la o „dezbinare națională”. Ca participant netelevizat la evenimentele din decembrie '89, am avut câteva contribuții la încercările de a face uitată pentru totdeauna epoca dezastruosului regim comunist.

Una dintre ele a fost spargerea dulapului cu documente secrete ale securității din ICECHIM, unde fusesem transplantat împreună cu colegii mei de la Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni”, alături de alte institute ale fostei Academii, prin dispoziția științifică a Elenei Ceaușescu, intermediat după seismul de la 4 martie 1977.

Ca implicat în evenimentele din '89 și ca membru reprimat în Gărzile Patriotice, după ce fusesem dat afară prin vigilența securității „en titre” a institutului, am păzit multe zile și nopți biroul zăbrălit al tovarășei locotenent major Cutuhan. Nu din dragoste pentru pervertita ingineră chimistă, ci doar din dorința de a nu se volatiliza documentele „organului nostru”, după deruta ce i-a cuprins tagma, la 22 decembrie.

Și astfel, la 8 ianuarie 1990, am decis, ca reprezentant promovată și ales din partea institutului în Biroul Executiv al FSN din sectorul 6 – ală-

turi de alți colegi de institut, ca și mine membri sinceri ai FSN-ului de atunci, din care am demisionat la 1 februarie –, să purcedem la forțarea dulapului sigilat al securității neglijente ce nu-și mai putuse lua din el calabali-cul.

Procesul verbal, întocmit și semnat de cei prezenți, trecea în revistă toate cele găsite în dulap. Printre acestea:

- lista participanților la primirea tov. Nicolae Ceaușescu în institut, în 1983;
- discuțiile cu străinii din 1981;
- registrul cu evidența deplasărilor în străinătate;
- convorbirile oficiale cu străinii din 1985;
- o sticlă de șampon URSS;
- două vase chinezești;
- punca cu dulciuri din import;
- pachete de dosare cu propuneri de plecări în străinătate;
- procese verbale de predare ale rețelei informative nr. 222/D/001668 din 17.02.1986 și nr. 273/D/001668 din 24.09.1987.

Conform procesului verbal făcut de noi, aceste două documente au fost multiplicat prin xerografiere, cele două exemplare originale fiind puse din nou în fișetel ce a fost închis, camera fiind apoi sigilată.

O copie a acestui proces verbal de forțare a încăperii MI-istei „noastre” a fost remisă și Direcției Secretariatului Ministerului Apărării Naționale, fiind înregistrată atunci cu nr. 6098 la 11.01.1990.

Principalele „piese” interceptate au fost cele două procese verbale de „predare-primire a materialelor de securitate privind Institutul de Cercetări Chimice – ICECHIM București, Institutul de Cercetări Pesticide și Institutul de Energetică Chimică și Biochimică, din cadrul dosarului de obiectiv nr. 1668, dintre căpitan Apostol Ana și căpitan Ionescu Viorel”, aprobat de maior Flutur Dan și respectiv cel de „predare-primire a materialelor de securitate ale acelorasi institute aflate pe platforma ICECHIM, încheiat între „cpt. Ionescu Viorel și lt. maj. Cutuhan Viorica”.

Materialele de securitate cuprindeau „Dosare de urmărire informativă” și „Supraveghere informativă”.

Printre cei supravegheați erau 19 persoane din cadrul acestor institute care aveau relații cu rudele lor din străinătate.

Rețeaua informativă cuprindea 41 de colegi (cam 5% din efectivul institutului). În dreptul fiecărui turnător tabelat îi erau trecute: „numele și prenumele”, „numele conspirativ”, „nr-ul dosarului”, „categoria” și „locul de muncă”. La prima vedere, după această captură fără precedent la nivel național, multora dintre noi nu ne-a venit să credem pe cine aveam printre noi.

La o a doua (intre)vedere, am decis afișarea acestor liste și provocarea turnătorilor la discuții sincere în cadrul fiecărui loc de muncă. Unii dintre ei s-au autodenunțat înainte de a le publica numele. Alții au găsit scuze, unele chiar destul de plauzibile. Cea de a treia categorie a tăcut, recunoscându-și implicit vinovăția.

Ce-a urmat? I-am tolerat, relațiile dintre noi nemodificându-se esențial, în următoarea perioadă. Îi știam, nu ne-am mai amestecat cu ei, și viața a mers înainte.

Doi dintre listații de atunci sînt directori de institute, o altă persoană a ajuns șef de personal, vreo trei au plecat definitiv prin străinătate, vreo doi lucrează pe la reprezentanța străine, restul tot pe acolo, ori la pensie.

Adică lumea a trecut peste...

Extrapolind la nivel de față scenariul dării în vileag a delatorilor, am convingerea că lucrurile se vor petrece exact ca la această „mostră reprezentativă” mai sus comentată.

Nu a contat că în rețeaua informativă aceștia erau trecuți la categoria de „informatori”, „colaboratori”, „gazde” sau erau „PS”. I-am suportat ca pe niște bolnavi, poate cu puțin resentiment.

La nivel național, majoritatea din cei cca 5% cu această vocație credem că vor avea suficiente complexe de vinovăție pentru a nu se mai băga prea în față. Pe cei care, însă, vor avea nesimțirea să se cucurigească iar, va trebui să-i punem la punct, fără ezitare!

Avem semnale destule și de la această tagmă de pervertiți incurabili care se fudulesc în continuare, uneori cu succes, datorită orbului găinilor (!) de care dau dovadă unii responsabili importanți ai structurilor actualei administrații, inclusiv în cadrul Primăriei Capitalei, loc în care actualmente lucrez...

Accesul la dosare va fi, totuși, cu foarte puține excepții, începutul reechilibrării pentru reconcilierea națională, d-le Petre Roman!

Așa-zisa „dramă a întreruperii unor cariere publice și politice”, a celor cocotați sus, de care d-l Gabriel Liiceanu pomenea în revista „22”, apropos de zarva post-acces la dosarele securității, materializată prin „darea pe față” a listelor de turnători, va fi o mini-dramoletă sau chiar un fel de fiss...

Și sînt sigur în proporție de 95%!

ACCENTE

SANDU IORDACHE

Sistem și individualitate în armată

În alcătuirea unei societăți, arma-ta se definește ca o componentă aparte, bazală, ca infrastructură (la noi, tradițional așezată alături de Biserica Ortodoxă), cu o organizare internă și funcții specifice. Ele se exprimă prin coordonate concrete: uniformă, regulament, drapel, instrucție militară, ierarhie. Numai că armata, dincolo de ceea ce îi este specific, constituie și o componentă socială.

Latura socială, „umană” a armatei poate fi menținută la un anumit nivel calitativ și integrată celorlalte atribute specifice ale structurii de ansamblu sau poate fi, dimpotrivă, ignorată, diminuată, subzistind în virtutea inerției.

Dacă prima variantă conturează zona unei funcționării organice-unitare, cea de a doua, în schimb, semnalizează o disfuncție internă (o posibilă concurență nejustificată între ceea ce este specific doar armatei și calitatea ei de componentă socială). De această disfuncție armata română nu a fost și, în bună măsură, nu este nici acum ferită.

Cazul concret al celui nou încorporat în structura armatei este, în acest sens, extrem de semnificativ. Pentru că el se situează exact în acel spațiu în care „socialul” și „militarul” comunică, „fac atingere”.

„Răcanul” proaspăt sosit sub arme din „civile” este, de cele mai multe ori, buimăcit de lumea nouă în care intră, el resimțind puțina continuitate a planului social (din care vine) în noua structură.

Această stare de disconfort ar putea fi pusă pe seama condițiilor de viață derivate din specificul unei instituții ale cărei legi și coordonate îi sînt încă străine. El urmează să le

asimileze treptat și, în final, să li se adapteze, realizând caracterul lor necesar. Căci, necesar este ca în armată să porți uniformă, să respecti regulamentele și ierarhia, să te conformezi programului și disciplinei impuse, să accepți condițiile mai dure, pentru a-ți căli trupul și nervii. Toate acestea au rolul de a-i conferi „civilului” calitatea de bun soldat, o identitate mai viguroasă, disciplinată, instruită, aptă de a se confrunta cu posibilele situații excepționale în care integritatea, securitatea țării ar fi puse în pericol. Decît că, în aplicarea acestor comandamente cu o bună întemeiere în ordinea teoretică, intervine activ persoana, omul care le aplică în virtutea funcției cu care este investit. Foarte probabil e că acesta constituie punctul nevralgic al celui nou recrutat în rândurile armatei (alături de o stare de disconfort relativ fizic și necesară adaptării). Proble-matic pentru el nu este de obicei regu-lamentul, ci modul în care, uneori, acesta este aplicat. Discutabilă nu e funcția, ci, în anumite cazuri, calita-tea umană a celui care o exercită.

Pentru că există o zonă delicată, în care, sub masca regulamentului, a funcției, a necesității, se pot furia gra-tuități aberante și devieri de sens greu sesizabile și greu controlabile, într-un context în care funcția și scara ierarhică joacă un rol atît de impor-tant. În această zonă se creează sub-stratul citorva întrebări ale căror răs-punsuri ar putea arunca o anumită lu-mină asupra situației reale în care se află armata, pe latura ei socială.

● Pină unde se poate merge cu as-primea condițiilor de viață în armată, pentru a se obține dobîndirea unei ca-pacități superioare de adaptare la si-tuații dificile a soldatului? În anumite limite, frustrarea conduce la rezultate adaptative, „forțează” călirea. Însă, dacă ea se accentuează și tinde să devină perpetuă, reacția este una inver-să, de subrezire a nervilor, iar numă-rul de cazuri de dezerțare, de cedări nervoase și chiar de sinucideri men-ține legitimitatea acestui semn de în-trebare (mai ales că aceste cazuri nici nu prea sînt abordate frontal, iar me-diatizarea lor este superficială);

● În ce măsură e îndeplinit scopul dezvoltării personalității soldatului? Mulți dintre cei care termină armata rămîn cu un gust amar și își amintesc mai degrabă de o tendință de anulare a identității, de lipsa de respect față de individualitate (sub pretextul omogenității), uniforma căpătînd un sens de cufundare într-o masă amorfă;

● Cum se impacă regulamentul cu deontologia cadului militar? Puterea ierarhică, funcția superioară, înseamnă uneori abordarea discreționară a inferiorului. Acest fenomen de „coru-pe a puterii” este destul de acut, el făcîndu-se simțit pînă și în sînul rela-țiilor dintre soldații în termen – aici poate chiar mai mult, pentru că, în rest, se manifestă mai discret. Cei noi, „răcanii”, trebuie să suporte deseori șicanele „veteranilor”, a căror „supe-rioritate” constă doar în cele cîteva luni de armată în plus.

Paradoxal în aceste cazuri e faptul că latura socială a armatei suferă o di-minuare tocmai prin supraificarea laturii „tehnice”, organizatorice.

Însă, fără a dramatiza situația (importante sînt și subiectivitatea și modul de a fi ale soldatului, anterioare armatei), trebuie să recunoaștem că, destul de fericire, există și un număr destul de mare de cazuri contrare, tocmai pentru că ceea ce contează în mod decisiv e calitatea umană și conștiința individuală.

Latura socio-morală a armatei este, de aceea, dincolo de influențele unui sistem și ale unei complexități de factori, o problemă individuală.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacția (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12:

(pentru dolari în contul 4024009230, pentru mărci în contul 4024009231, pentru franci francezi în contul 4024009235, pentru lire sterline în contul 4024009232, pentru franci elvețieni în contul 4024009233, pentru lire italiene în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonații cărora le stă în putință acest lucru ca plățile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
-Europa	80 \$	40 \$	20 \$
-occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
-Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
-SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă. Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

GABRIEL ANDREESCU

Prietenii din Budapesta și promovarea tratatului

Gusztáv Molnár, un traseu

Pe Gusztáv Molnár îl cunoscusem la începutul anului 1990, când a venit să-mi ia un interviu la Grupul pentru Dialog Social. De el auzisem însă anterior, era unul dintre intelectualii maghiari independenți (filozof ca formație) care a hotărât să plece în Ungaria datorită interesului pe care îl arăta Securității. (În 1997 a încercat, din nou, având în vedere schimbarea Directorului SRI, să-și recupereze manuscrisele și cărțile confiscate în 1986. I s-a răspuns: totul a ars la revoluție.) O perioadă după schimbări a fost apropiat de MDF, partidul cu tendințe conservator-naționaliste care a câștigat alegerile din aprilie 1990. Făcea, pe vremea aceea, figura unui dur, în chestiunile minorității maghiare din Transilvania. Ulterior s-a depărtat de acea viziune teoretic-manicheistă, pe măsura reducerii activismului politic în schimbul celui intelectual. Devenise, de altfel, șeful Centrului de Geopolitică al Institutului pentru Europa Centrală și de Est din cadrul Fundației László Teleki. Avea o capacitate uimitoare de a îngurgita informații despre România, din presă, de la radio, din cărțile citite. Nu am cunoscut nici înainte, nici după întâlnirea cu el, pe cineva din străinătate care să cunoască situația din România – așa cum apărea ea în dezbaterile publice – atât de bine, atât de adusă la zi. Dar mi-e greu să dau nume și din România, care să aibă o lectură la fel de acoperitoare a lucrurilor care se întâmplau aici.

Pe Gusztáv Molnár l-am reîntâlnit în 1995. De această dată, viziunea sa asupra temei minorităților naționale și locul ei în politica statului ungar devenise extrem de practică. Într-unul dintre studii el nota chiar necesitatea ca Ungaria să regândească tema minorităților maghiare din afara granițelor. Prioritate trebuia dată politici de integrare în structurile europene și euro-atlantice. „Fixația” sa teoretică, mai nouă, era „devoluția”. El vedea în devoluție principalul mecanism al modernizării Europei. Când, în septembrie 1997, l-am întâlnit pentru a nu știu cîta oară, era fericit: Scoția tocmai votase pentru parlament și guvern regionale. Devoluția „lucra”.

(...)

Sibianul Gáspár Biró, expert european

Am analizat, împreună, ce era de făcut pentru a împinge pe un drum mai bun relațiile dintre cele două țări. În contextul isteriei create în România în jurul Recomandării 1201 și a temei autodeterminării interne a maghiarilor era inutil să te orientezi spre motivarea opiniei publice. Și, cu atât mai puțin, spre asocierea opoziției din România în jurul unui astfel de obiectiv. Maximul ce-l puteam spera, rațional, consta în încheierea tratatului de bază. Dar cum să faci PDSR-ul și pe Ion Iliescu să „înghită” tratatul? Cum să treci prin Parlament un document făcând referire la Recomandarea 1201 – fără de care nu aveai cum să împaci UDMR și să atragi opinia publică din Ungaria – dacă majoritatea era formată de partidele lui Funar, Vadim, Adrian Păunescu, Ion Iliescu? La acestea se adăuga tentația de refolosire a temei pericolului ungar în competiție electorală din toamna lui 1996.

Iată de ce am luat imediat în brațe ideea unui coleg al lui Gusztáv Molnár, Gáspár Biró. Pe Gáspár Biró îl întâlni-

sem în decembrie 1995 – la onorarea noastră cu premiul *Pro-minoritate*, înființat de Guvernul ungar chiar în acel an. Sibian prin origine, cu studii de drept terminate la Budapesta, el devenise după 1990 un personaj important în mediile care gîndeau politica ungară în materia minorităților naționale. Reprezentase Ungaria în dezbaterile din Consiliul Europei, pentru realizarea unui protocol adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului privind protecția minorităților naționale. Mai era expert pe lângă Centrul pentru Drepturile Omului al ONU. Ca raportor pentru Sudan își luase în serios statutul de calificat atrocitățile din această nefericită țară africană. Reușise să-și atragă minia autorităților islamice de acolo.

În sfîrșit, Gáspár Biró era autorul „modelului” de la care a plecat legea ungară pentru protecția minorităților naționale. El ținea să se delimiteze totuși de formă finală, rezultat al unor compromisuri între minorități și guvern. (Mă întreb dacă modelul original nu este mai aproape de proiectul de lege privind minoritățile naționale și comunitățile autonome, propus de UDMR în 1993, dat fiind asemănarea dintre legea maghiară și textul udmerist.)

Din istoria tratatului româno-ungar

Gáspár Biró s-a arătat sceptic, în întâlnirea pe care am avut-o cu el la sfîrșitul anului 1995, privind rezultatele tratatului româno-maghiar. De multe ori înțelegerile bilaterale au redus standardele internaționale deja admise. Pe de altă parte, insistă el, tratatele nu au putut înlocui voința politică necesară pentru soluționarea tensiunilor interne – vezi exemplul slovac. Biró pune accentul pe înțelegerile interne. Ideea lui era că între majoritate și minorități ar trebui să se realizeze un „tip de aranjament”, un contract social prin care să se definească interesele comune și, în special, să se precizeze concepția lor privind statul. Existența unei astfel de înțelegeri ar demonstra comunității internaționale (și, în particular, Occidentului) că țara este angajată pe un drum al democrației și păcii sociale.

Și atunci, este oare o necesitate ca în tratatul româno-ungar să fie introdus un punct referitor la drepturile minorităților naționale? Fără acest punct tratatul ar fi fost, probabil, perfectat în martie 1995. Concluzia lui Gáspár Biró: să se rezolve intern problematica minorităților, înaintea semnării tratatului. O lege privind minoritățile naționale, multumitoare pentru acestea, ar constitui un instrument asigurator. Atunci, Tratatul de bază, important pentru ambele state, nu ar mai avea nevoie de un punct special privind minoritățile.

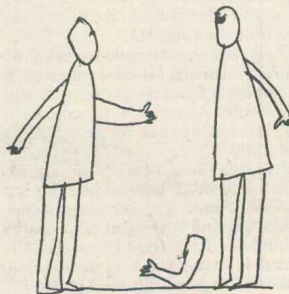
Gáspár Biró era motivat spre o astfel de soluție de stilul lui perfecționist privind documentele și, cred, de un scepticism structural. Acestea îmi par a fi fost elemente determinante ale poziției sale de respingere, cînd s-a anunțat semnarea tratatului, în toamna lui 1996. Mi-a telefonat într-o noapte, întrebîndu-mă: ce se întâmplă? Trebuie făcut ceva, trebuie să stopăm semnarea acestei formule de tratat.

Eu nu am fost sensibil la argumentele lui teoretice și am adresat chiar o scrisoare deschisă UDMR-ului, în august 1996, criticîndu-l pentru opoziția sa. Dar la sfîrșitul anului 1995 îmbrățișam orice soluție care avea o șansă practică cit de mică. Speram în politica micilor pași, de vreme ce pași mari nu

vedeam la orizont. Poate, într-adevăr, echipa lui Ion Iliescu va prefera să-și ia obligații interne – închipuindu-și că, avînd puterea, jocul va fi dominat tot de ea – în locul unor obligații internaționale, la care s-a arătat mereu alergică. Chiar dacă o lege generoasă a minorităților naționale nu era pusă imediat în practică, ea constituia, pe de o parte, un capital în problema integrării României, pe de altă parte, un document de legitimitate a cererilor maghiare ce, într-o zi, va deveni efectiv.

Diplomație cu PDSR

Un astfel de raționament aveam în minte cînd, întorcîndu-mă de la întâlnirea cu Gáspár Biró m-am hotărît să testez varianta sa. (Gáspár Biró mă asigurase că, dacă România spune „da”, Ungaria acceptă.) Cine să fie sensibil la o strategie neluată în calcul pînă atunci, de definitivare a tratatului cu Ungaria? Prima legătură: liderii PDSR. L-am contactat pe Ovidiu Șincai, consilierul politic al lui Adrian Năstase, pe care îl cunoscusem din '92-'93, dacă nu mai înșel. (Trecuse la un moment dat pe la Alianța Civică, „sugerînd” un dialog cu noi.) O

întîlnire mai lungă am avut-o la Atlanta, unde reprezentase PDSR-ul la „negocierile” dintre UDMR și mai multe forțe politice din România, sub egida lui Jimmy Carter. Un personaj rațional, controlat, excelent pentru interfața pe care e bine ca un partid mafiot să și-o asigure cînd dă ochii cu lumea.

L-am explicat lui Ovidiu Șincai varianta adoptării unei legi a minorităților naționale care să scape PDSR de obligația unui punct în tratatul cu Ungaria, referitor la minorități. Șincai a reușit să argumenteze că se vrea dar că nu se știe dacă se poate, iar dacă se va putea e de văzut dacă e bine, însă interesul lor, al lui, e mare etc. După un astfel de discurs l-am pus în vedere că pot aștepta doar cîteva zile, pentru un eventual răspuns.

Telefonul „eventual” al lui Ovidiu Șincai nu a venit.

Exista însă o a doua direcție, ca o pîrghie ceva mai importantă, care era Ion Iliescu. L-am telefonat lui Silviu Brucan. În

1990 deschisese în trei (al treilea fiind Radu Filipescu) cazul Georgehe Ursu. De atunci, știam că dacă-l sun răspunde. Ceea ce s-a întîmplat.

Reîntîlnire cu Silviu Brucan

Ne-am dat întîlnire la el acasă – strada Herăstrău, faimosul cartier al Primăverii.

Brucan. Ce mai faceți? Am urcat în birou. Pe masă, un teanc de cărți, deasupra un volum masiv, în franceză, copertă albă, ceva privind gîndirea politică la sfîrșit de secol XX. Ah, esențialismele acestea livești, trăind mai ales în beneficiul autorilor lor! Dedesubt, titluri în engleză. Democrație, revoluțiile din Europa Centrală și de Est... Brucan își crease multe relații în Statele Unite, era invitat de universități. Avea, desigur, ce să povestească.

Am intrat, lateral, în subiect. Cum vedeți lucrurile? Știi, discuțiile din interiorul Alianței privind extinderea, nu ne dau șanse. Dintre motive, în frunte, tratatele cu vecinii. Problema stabilității. Ați văzut Raportul SIPRI și preocuparea față de situația din Vestul României?

Brucan parea ușor iritat de observațiile mele. NATO? Cine își permite să lase România afară? Poziția strategică excepțională, accesul la Marea Neagră, peste 23 milioane de locuitori... Discuțarea cu generali din Armata americană. Îi spusese: nu se poate face lărgire fără România.

Marotele cunoscute. Și, ca orice om care știe totuși ceva, imposibil să-l faci atent. Lui Brucan oricum îi plăcea mai mult să vorbească, decît să asculte. Așa am aflat că avea întîlniri periodice – lunare – cu Iliescu. (Lucru important.) Urma să aibă o discuție și cu Iosif Boda. Ambasadorul român din Elveția va fi probabil – aflase el – manager al campaniei electorale. Iar Brucan, știm cu toții, era gata să dea sfaturi.

Am insistat. Trebuie să facem totuși ceva. Măcar să rezolvăm problema maghiară. Dacă adoptăm o lege corespunzătoare privind protecția minorităților naționale, relația cu Ungaria va fi, sint sigur, rezolvată.

Ungurii? Cu ei nu te poți înțelege. El nu-i șovin. Doar rămîne clientul preferat al lui C.V. Tudor. Dar maghiarii sînt orgoliosi și îi disprețuiesc pe români. Nu vor uita niciodată de Trianon. Planul lor este să refacă Ungaria Mare. Toți visează asta, și maghiarii din România, și cei de la Budapesta. Autonomia în Covasna și Harghita nu reprezintă decît primul pas.

Orice continuare era inutilă.

Din volumul:
Gabriel Andreescu,
Solidaritatea alegătorilor de cursă lungă. (Jurnal tematic),
în apariție la editura POLIROM

*Procesul prin care anumite regiuni se bucură de o înaltă descentralizare, mergînd pînă la crearea de parlamente și guverne regionale (n.r.)

(Subtitlurile aparțin redacției)

POLIROM

NOUȚĂȚI

Petru Iluț
Abordarea calitativă a sociumanului

Eugeniu Safta-Romano
Arhetipuri juridice în Biblie

În pregătire:

Ștefan Afloreaei

Cum este posibilă filosofia în estul Europei

Jean Delumeau

Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident, secolele XIII-XVIII

Comenzi la CP 266, 6600, Iași
Tel. & Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

ERWIN KESSLER

„Muzeul Național de Artă“

La 91 de ani, Corneliu Baba a deschis cea de-a doua retrospectivă a operei sale, care a fost plasată când în zona valorilor indiscutabil universale, când în teritoriul derizoriu al amatorismului vetust. Expoziția de față, aflată prin cele 207 tablouri și 119 desene, cit și prin albumul masiv ce-o însoțește (editat de Fundația Culturală Română), vrea să ofere toate datele pentru o clasificare. Însă tocmai abundența excesivă a datelor împiedică aceasta.

Corneliu Baba nu poate fi așezat în istoria artei pentru simplul motiv că el nu ocupă (doar) un singur loc, ci oferă suficiente piese justificative pentru apartenența simultană la stiluri și epoci diferite, ce se întind cam din Cinquecento până în anii '50 ai secolului nostru. Opera sa are însă o certă vocație muzeală; mai mult chiar, Corneliu Baba este Muzeul Național de Artă al României, creația sa suplinind frustrările patrimoniului.

Tonitza dădea personajelor sale o privire manieristă, trist-ingenuă, ca o mură fanată, în timp ce la Baba aceeași privire sugerează un fel de abis turtit, o profunzime și un tragism mai degrabă așezate decât realmente conținute. Apare astfel o tristete nemotivată, de parcă întreg universul ar boli deodată, surd și neistovit; abătută sint cei „Doi călugări” din 1942, la fel țărani așezați pentru un „Popas” (1949), în timp ce mulțimea din „Constituirea gospodăriei colective” (1951) stă crispată și suferindă, cu ochii-n pământ. Dar în capodoperele acelei perioade – „Cina”, 1942, „Odihna la cîmp”, 1954, și „Somnul”, 1959 –, pe starea aceasta de sfîrșeală cosmică se cațără și se împletește o vigoare nebănuită, latențele profunde ale acestor trupuri noduroase, vlăguite de muncă. Doar ei împărătesc, sleiți cum sînt, acest pămînt bombat ca un scut (precum în „Somnul”) ce pare că scuipe oameții în afară ca dintr-o apă deasă, aspră, în care s-au înecat de-atîta muncă. Alteori Baba abuzează și cade într-un fel de mecanicism psihologic: țărani săi sînt tot timpul osteniți, descheiați la haine, posedăți, de parcă îi trage ața ca pe cei ce și-au pierdut mințile, mergînd urgișiți la cîmp de parcă ar fugi în bejenie, unii purtînd în spate sapa precum praporii la înormintare. Există în aceste lucrări o inconfundabilă amărăciune dulceagă, utopică, stingist-creștină (gen Millet), o compasiune mai degrabă ideologică decît afectivă, ce-și unidimensionalizează obiectul (țăranelul topit, frînt, dramatic), la fel cum pastorala idilizează ciobănașii fercheși. Deși i-a fost adesea reproșată lui Baba, propaganda pe care o puteau face aceste lucrări în slujba „regimului” nu putea fi decît contraproductivă, așa cum s-a întimplat în cazul desenelor cu care a ilustrat „Mitrea Cocor”. Văzut de Baba, Mitrea Cocor pare un soi de Dmitri Kokorski, un june rus aprig, fanatic, purtîndu-și pletele-n vînt și mintea-n pumni. Baba nu adaptează, ci reproduce „modelele” cu o cruzime și o fidelitate agresivă. Nu e de mirare că astfel a speriat cenzura vremii. Prin ultra-conformism artistul făcea vizibilă (stridentă chiar) inautenticitatea etnică a tipului de țărăn „român” catapulțat pe scena politică de ultimul roman sadovenian.

Lumea pe alese

Lucrarea prin care Baba își marchează intrarea semnificativă pe scena artei, „Jucătorul de șah” (1948), rămîne modelul întregii sale evoluții ulterioare; insistența exuberantă asupra cămășii răscoite a personajului, pictată cu o pastă glasată, prețioasă, pe care parcă o auzi cum pocnește pe la cutele țepene, are drept consecință lăsarea în pirloagă a restului tabloului, care este monoton, șters, inert, în discordanță flagrantă cu modelul

**Retrospectiva
Corneliu Baba,
Muzeu Național de
Artă al României,
octombrie - decembrie
1997**

evident – capodopera lui Cézanne, „Jucătorii de cărți”. La Cézanne lumea tabloului este un bloc compact, în care meritul plastic maxim nu revine nici unei componente aparte. Modernismul i-a scăpat (în esența lui trans-picturală, epistemologică) lui Corneliu Baba pentru că i-a fost inaccesibilă această viziune nepărtinitoare, uniform-rațională. Nici un obiect nu sclipeste pe pinza lui Cézanne mai mult decît altul, iar într-o operă precum „Podul de la Maincy” apa, arborii, podul și cerul par, toate, turnate într-un material „sintetic” uniform, prefigurînd ideea modernistă a unui continuum nealterat al lumii. Baba însă fragmentează lumea, dualist, în ceea ce formează și produce „sens” (valoare, atracție, interes), și ceea ce constituie fundalul acestuia, suprafața amorfă pe care se decupează sensul. Indistincția purtătorilor și neputătorilor de sens în opera lui Cézanne a fost motorul întregii crize a reprezentării ce a condus la apariția artei abstracte (artă fără ecou în opera lui Baba, pentru care părea, probabil, o pură speculație teoretică). Credincios ideii „realiste” că subiectul artei

Corneliu Baba – „George Enescu” (1968)

este un obiect privilegiat, ales, un container de sens pe care artistul îl decopertează din universul cotidian, Corneliu Baba a devenit o pradă facilă pentru obsesia „amănuntului semnificativ”, pentru căutarea misteriosului și pitorescului. Pictura lui Baba nu este reflexivă, ci literară, „culturală”, subtilă. Numai că subtilitatea s-a dovedit mai totdeauna un concept slab în artă. Sticla verde ce lucește ca o bijuterie într-o „Natură moartă” din 1947 se detașează dintr-un continuum perceptiv, dar nu dă seama de el; sticla nu este croită, ca la Morandi, din același material „metafizic” din care este croită masa pe care stă ea, din care este croit și aerul ce-o împresoară. Baba percepe doar discontinuitatea implacabilă a lumii, o succesiune antitetice de esențe ireductibile unele la altele, sortite unei receptări sincopate ce tatonează ritmul (deci ornamentul) lumii, nu substanța ei profundă. Viziunea discontinuă îl face să caute acele existențe privilegiate, ființe sau obiecte încărcate literar, cu pedigre în istoria artelor și culturii – „Pietă”, „Regii nebuni”, „Spaimetele”, „Arlechinii”. Tablourile lui Baba mizează uneori pe un efect de placebo estetic. De ce însă temele sale fixe, prin tragismul lor extrinsec, tipologic, ar trebui să fie mai profunde decît, de

pildă, „Sticlele verzi de Coca-Cola” de Andy Warhol, a căror aliniere și repetiție alienantă dau seama, intrinsec, de mecanica – tragică – a consumismului contemporan?! Codificate cultural, nebunia nebunilor și spaima înspăimîntătorilor sînt, de fapt, mai puțin grăitoare și tragice decît nebunia normalilor și spaima filistinilor.

Baba, acest Enescu

Neputința lui Baba de a-și credita contemporaneitatea provine dintr-o clară inaderență la universul modernității. Lumea lui Baba este, dimpotrivă, „Lumea” aceea „obiectivă” și „reală”. Adică o ficțiune, la fel ca și spațiul său plastic „natural”, girat de legile perspectivei și clar-obscurului. Aceasta transpare și din „Autoportretele” în grup (de tipul „Concetăteni”, 1974), în care Baba ritmează cu chipul său (și uneori cu acela al soției) o lume de figuri-stas (capete de expresie – citiva netoți, urîți, răi și spăimoși), care alcătuiesc năvodul, rețeaua prefabricată, monotonă (și agresivă prin aspirația tacită spre uniformizare) în care este încastată „personalitatea”. Dar dincolo de această distribuție privilegiată, de a nu fi simplă schimă, rictus facial, „personalitatea” nu spune mare lucru, autoportretele lui Baba înfățișînd, cu rare excepții, un personaj bățos, resentimentar, avînd colțurile gurii adînc înfipite în bărbie și ochii pironiți în aceia ai privitorului, în genul indivizilor care te fixează ca să te evite. Nimic, în autoportretele lui Baba, din modelul rembrandtian asumat: nici privirea behăitoare de satir îngîmfat a tineretii aceluia, dar nici căutătura lunecoasă, lătrănică și zeflemitoare a triumfului în zdrențe din ultimele autoportrete ale „celui mai mare pictor pămîntean” cum îl numește Baba pe Rembrandt. În majoritatea autoportretelor, Baba pare să fie arogant și mizantrop pentru că nu-și poate conferi conținut. Aroganța este o abdicare. Poate că singurele autoportrete semnificative ale lui Corneliu Baba sînt portretele pe care i le-a făcut lui George Enescu (îndeosebi cel din 1968), în care și-a disimulat propriul eu ideal: o figură distantă, inflexibilă, tăioasă, măcinîndu-și din ochi semenii pe piatra dură a sinelui său. Folosirea lui Enescu drept autoportret substitutiv este vizibilă și în schița de portret a acestuia (desen în creion, 1957), frapant de asemănătoare cu schița de autoportret din 1976 (acuarelă); personajele, văzute din spate, par două lăcuste mari, girbovite, umile și orgolioase totodată, purtîndu-și fiecare, emblematic, cu grijă și durere parcă, instrumentul cu care va străpunge timpul – vioara și paleta de culori (vioara făcînd și ea referință tacită la Baba, cunoscut dealfel ca violonist amator). Toate acestea intră deălt în același registru de alegorii și parabole sofisticate.

Poate că tragismul existenței și operei lui Baba nu rezidă în confruntarea cu o contemporanitate ingrată și adversă, ci cu morile fără vînt ale propriilor credințe.

PS. Dacă totuși Baba avea dreptate și întreaga experiență poate fi strînsă într-un șirag de „teme” privilegiate, catalogate în dosarele culturii, pe care se glosează la infinit?! Dacă există un imobilism și un „realism” generic al culturii, atunci formele fixe ca peisajul, natura moartă, scena de gen și nudul pot să absoarbă toate sensurile, iar contemporaneitatea nu face decît să inventeze echivalente ale acestora, instalații care sînt naturi moarte, happening-uri care sînt scene de gen și filme video care sînt peisaje...

FIDES

Cursuri de limbă străină în țară și străinătate

Înscrieri: 19 - 30 ianuarie 1998

- se emit atestate
- cursuri de pregătire pentru
- cursuri și la sediul
- instituțiilor

**CERTIFICATELE
CAMBRIDGE**

TELEFON: 614.21.45 ; 613.65.85

Sănătatea precară a președintelui rus Boris Elțin ridică importante probleme de succesiune politică. Conform purtătorului de cuvânt prezidențial, Serghei Iastrjenski, Elțin a făcut recent o „gripă și infecție virotică acută”. A fost internat în sanatoriu pe 10 decembrie 1997. Două săptămâni mai târziu, s-a declarat complet vindecat, a revenit la Kremlin, unde a lucrat cam 3 ore, după care s-a întors precipitat la sanatoriu. Doctorii i-au recomandat încă 5 zile de „odihnă și recuperare”. Un post de radio din Moscova a anunțat că președintele a avut un „spasm cerebro-vascular”. Kremlinul a negat veridicitatea acestui anunț, dar persistă zvonuri că sănătatea președintelui Elțin este mult mai critică decât se admite oficial.

Președintele Elțin are 66 de ani. Anul trecut a fost operat la inimă, cu plasarea a cinci „by-pass-uri” la arterele coronare. În timpul unor expuneri publice sau a unor vizite în străinătate, comportamentul lui Elțin a fost considerat ca necorespunzător situației. Mai mulți analiști ruși și străini sint convinși că, pe motive de sănătate, Elțin nu va putea să-și împlinească mandatul din care au mai rămas trei ani. În acest context, se pun două întrebări importante: cum se va transfera puterea politică de la Elțin la următorul președinte și ce fel de viitor va avea Rusia în următorii cîțiva ani.

Problema succesiunii politice în Rusia

În fosta URSS, ca de altfel în majoritatea țărilor comuniste, transferul de putere de la un lider suprem la altul reprezenta o perioadă de criză politică majoră, cu rezultate imprevizibile. Selecționarea noului șef suprem era, de obicei, consecința manevrelor de culise și a luptelor acerbe între pretendenții din jurul fostului dictator.

În democrația incipientă din Rusia postcomunistă, constituția și legile electorale definesc procesele de selecționare a candidaților la președinție și de desfășurare a campaniei electorale. Președintele este ales pe termen de patru ani. Aceeași persoană poate fi președinte numai pentru două asemenea perioade de patru ani. Dacă președintele moare în funcție sau dacă își pierde capacitatea, primul-ministru devine președinte interimar, pentru un termen de maximum trei luni, timp în care noi alegeri prezidențiale trebuie organizate. Dacă nici unul din candidații la președinție nu obține 50% din votul popular, un al doilea tur de scrutin va avea loc între cei doi candidați care au avut cele mai multe voturi în primul tur.

Continuitatea evoluției Rusiei spre democrație depinde în mare măsură de cât de profund este respectul grupurilor politice și al potențialilor candidați la succesiune față de constituție și legile transferului de putere de la un președinte la altul.

Sistemul electoral bazat pe regulile democrației a fost aplicat în Rusia numai în ultimii șase ani. Pînă acum, respectarea legalității și rezultatele au fost relativ satisfăcătoare.

Ghenadi Ziuganov, contracandidatul comunist, a acceptat public pierderea alegerilor în favoarea lui Boris Elțin. Alt candidat, generalul Alexandr Lebed, a fost cooptat de Elțin înainte de turul doi și astfel i-a asigurat lui Elțin o victorie decisivă. Când Lebed a fost eliminat din conducere, curînd după alegeri, el a declarat inițial că intenționează să lupte pentru putere în viitor în cadrul sistemului existent și să câștige conform legilor în vigoare. Din nefericire, mai târziu, Lebed a afirmat că „democrația este un articol de lux” și că „exemplul fostului dictator din Chile, Augusto Pinochet, este admirabil”. Nu este de uitat faptul că Alexandr Korjakov, șeful Serviciului de Securitate Personală a președintelui, și Mihail Barsukov, șeful Serviciului de Securitate Federală, l-au încurajat și aproape l-au convins pe Elțin să amine sau să con-

tramandez alegerile din 1996.

Sistemul politic curent din Rusia, unde președintele are puteri restricționate de mare, are două defecte structurale majore care afectează șansele de succesiune legală.

Întii, nu există o funcție de vicepreședinte care să fie ales simultan cu președintele, ca în Statele Unite, și care ar prelua în mod normal manta prezidențială în caz de incapacitate sau deces al președintelui. În absența unui vicepreședinte, orice știre că s-a născut președintelui ar fi subredă generează o atmosferă de criză.

Al doilea defect structural este inechitabila separare a puterilor în statul rus. În democrațiile occidentale, instituțiile guvernamentale importante au puteri comparabile. Astfel se ajunge la un „echilibru de putere” care încurajea-

ză consolidarea sistemului democratic și succesiunea legală a liderilor. În Rusia, președintele deține multă putere politică, economică și militară, în vreme ce parlamentul și justiția sînt mult mai slabe și, deci, ușor de ignorat sau de manipulat de către președinte. Un președinte care candidează pentru re alegere are ușor acces la fonduri și resurse uriașe, poate utiliza inechitabil mass-media și poate amenința sau cumpăra oponenți și grupuri politice.

Datorită acestor defecte, precum și a tradițiilor nedemocratice ale Rusiei, tînăra democrație rusă trebuie considerată încă foarte fragilă. Pericolul comportării neconstituționale, așa cum s-a întimplat deja în august 1991 și în octombrie 1993, este real.

În perioada de boală a lui Elțin, din 1996, ceilalți doi candidați la președinție, Ziuganov și Lebed, au insistat public ca Elțin să demisioneze și să se organizeze noi alegeri prezidențiale. Ministrul Apărării, Igor Rodionov, s-a alăturat lui Lebed și a prezis evenimente catastrofale dacă Elțin continuă să rămînă președinte. Primarul actual al Moscovei, Iuri Lujkov, un alt pretendent la puterea supremă în Rusia, a încercat să atragă atenția, făcînd declarații incendiar de nuanță naționalistă relativ la pretențiile Rusiei asupra Crimeii.

Deocamdată, candidații prezidențiali de coloratură extremistă nu au reușit să atragă suficient sprijin electoral. Dar situația economică mizerabilă a majorității populației, deteriorarea sistemului de sănătate și de educație, neplătirea la timp a salariilor, criminalitatea ascendentă și discre-

panța dintre noii bogătași și restul societății creează mulți „nemulțumiți”. În alegerile viitoare, poate anticipate, ei ar putea fi atrași de candidați fără instințe democratice, care li s-ar adresa cu iscusință politică. Candidatul la președinție Vladimir Jirinovski, în 1991 și 1993 a orchestrat o campanie electorală furibundă pe o platformă de naționalism virulent, xenofobie și iluzia restaurării imperiului sovietic. Inițial, el a obținut un număr impresionant de voturi. Lebed și-a găsit sprijin în electorat cu atacuri virulente împotriva corupției. Chiar dacă un candidat din afara structurilor dominante actuale, ca Lebed, ar putea ajunge la putere printr-un apel populist sau extrem-naționalist, nu este deloc clar că ar putea schimba structurile deja stabilite fără riscuri personale enorme.

NICOLAE FILIPESCU

Ce se va întîmpla în Rusia după Elțin?

Rolul președintelui Elțin

Prin dezintegritatea structurilor comuniste sovietice din Rusia, în 1991-1992, s-a creat un vacuum de putere care a fost înlocuit, în arena politică, de un președinte autocratic în alianță cu acoliții reprezentînd diverse interese turburii și egoiste, iar în domeniul economic de o clică de vulturi lacomi și fără scrupule. Întreaga conducere politică și economică a căzut sub dominația unei alianțe nefaste între oficialii corupți și elemente criminale.

De la început, președintele Elțin a dat dovadă de perspicacitate politică în menținerea sa la virful puterii. În interiorul oligarhiei conducătoare, a știut să balanseze diferitele facțiuni antagoniste. El nu a ezitat să-i elimine rapid sau să-i neutralizeze pe cei care și-au exprimat ambiții politice cu potențial de rivalitate pentru președinte. Asta a fost soarta generalilor Ruțkoi, Lebed, Korjakov și Rodionov, precum și a civililor Grigori Iarmolinski, Iuri Lujkov și Victor Cernomîrdin.

Președintele Elțin nu este afiliat formal la nici un partid politic. Într-un sistem politic parlamentar, identificarea primului-ministru cu partidul de guvernămint este foarte puternică. Deoarece Elțin nu are apartenență politică, criticile potențialilor pretendenți la succesiune au inevitabil un caracter direct personal. Acest fel de confruntare politică duce la o polarizare a electoratului și descurajează o succesiune politică legală și neconvulsivă.

Situația politică curentă în Rusia pe scurt

Deși a făcut eforturi formale spre democrație și un stat de drept, Rusia continuă să fie guvernată de o oligarhie eterogenă care nu are respect față de legi. Guvernul nu funcționează eficient din cauza corupției și a luptelor interne între facțiunile participante la conducere. Birocrația imensă a statului, neproductivă, coruptă și opresivă rămîne o forță reacționară potrivnică reformei și progresului. Statul rus a devenit înspăimîntător de neputincios. Datoria externă a crescut la peste 130 miliarde dolari. Justiția nu poate impune nici măcar respectarea legilor mai importante. Evaziunea fiscală este rampantă. Sistemele de sănătate, de educație și de cercetări sînt în paragină. Infrastructura s-a

deteriorat. Armata rusă este din ce în ce mai demoralizată. Infiltrarea crimei organizate în conducerea economiei și în structurile guvernamentale este o problemă foarte gravă.

Prospecte politice în viitorul apropiat

Scenariul cel mai probabil în următorii cîțiva ani este menținerea la putere a oligarhiei curente care va continua să-și promoveze interesele proprii și nu ale societății ruse. Deși facțiunile diverse din alianța clasei conducătoare nu au relații de lucru cordiale, interesele comune îi vor menține la putere. Deoarece este foarte important pentru membrii acestei clici să-și consolideze puterea economică și politică, achiziționată din 1991 pînă în prezent, ei nu vor să utilizeze forme de guvernare din ce în ce mai autoritare. Societatea civilă din Rusia este încă prea nedezvoltată pentru a putea apăra eficient ce a mai rămas din democrația rusă. Mulți membri ai clicii dominante au arătat foarte puțin respect pentru regulile democrației. Este foarte probabil că ei vor acționa cu brutalitate pentru menținerea la putere a structurilor existente. Un asemenea exemplu este magnatul miliardar Boris Berezovski, care a deținut și funcția de fiș adjunct al Consiliului de Securitate al Rusiei. Politicieni care ar putea afecta status quo-ul vor fi intimidati, cumpărați sau eliminați. Expresiile de nemulțumire din partea populației vor fi reprimite fără ezitare și fără consecințe de fond.

În cazul scenariului de mai sus, înlocuirea lui Elțin înainte de expirarea termenului curent, datorită incapacității sau decesului, devine mult mai puțin importantă. Un nou președinte aparținînd aceleiași oligarhii corupte – ca Victor Cernomîrdin sau, mult mai probabil, Iuri Lujkov – nu ar avea mare suport sau respect din partea populației. Dacă alegerile s-ar desfășura anticipat și corect, generalul Lebed ar putea fi ales președinte. El este perceput ca nefăcînd parte din clică disprețuită de la putere. Nu ar fi de mirare dacă în acest caz elita conducătoare ar face tot ce îi stă în putință să prevină alegerea lui Lebed. El nu ar ezita să modifice constituția, să anuleze rezultatele alegerilor sau să elimine fizic pe candidatul amenințător.

Rusia nu se afla într-o situație clasică pre-revoluționară. Păturile nemulțumite ale populației sînt dezorganizate și insuficient motivate. Oligarhia conducătoare va continua să se mențină la putere cu înverșunare în următorii ani, indiferent dacă președintele Elțin este capabil sau nu să își completeze termenul de patru ani pentru care a fost ales.

Washington, 27 decembrie 1997

Redactor-șef: **GABRIELA ADAMEȘTEANU**
Redactor-șef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDRIE CORNEA**

Redactori: **IULIAN ANGHIEL** (șef secție social-politic),
IOANA IERONIM, AURELIAN CRĂCIUN,
MIHAELA CRĂCIUN;
Grafician: **DAN PERIOVSCHI;** Contabil șef:
ALINA CORBU; Șef serviciu marketing-distribuție:
MIRCEA VLAD IONESCU; Asistent marketing-publicitate:
MIHAELA CUCU; Secretariat: **MARA ȘTEFAN**

Diffuzare, abonamente: **Constantin Satfala,**
Alexandru Petrea; Operator calculator: **Lidia**
Crăstescu; Corectură: **Rodica Toader, Adriana**
Bobeică; Casierie, abonamente: **Mihaela Antonescu.**

Rubrici: **SERBAN ORESCU** (H.R. **PATAPIEVICI,**
ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU,
DAN PAVEL, RADU CALIN CRISTEA,
CRISTIAN PREDĂ (comentarii politice),
N. RADULESCU DOBROGEA (ecologie),
MARIANA CELAC (viață urbană),
DAN C. MIHĂILESCU (cronici literare),
MAGDA CĂRNECI (cultură),
IRINA COROIU (cronici de teatru).

Consilii consultative: **22: MONICA IOVINESCU,**
VIRGH IEPUNCA, MIHAI SORA, SERBAN
PAPACOSTEA, SORIN ALEXANDRUSCU,
MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI,
VIADIMIR IISMANEANU, GABRIEL ANDRESCU,
SORIN ANTOHI, H.R. PATAPIEVICI.

Tipărit la Progresul Românesc, Tehnoredacție computerizată: **22;**
Redacția și administrația: **București, Calea Victoriei 120.**
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08
e-mail: **r22@r22.sfos.ro,**
http://www.sfos.ro/cultura/22/
Responsabili de număr: **AURELIAN CRĂCIUN**

ISSN - 12020-5761